

Regiobeeld Arnhem e.o.

ProScoop

In opdracht van Rijnstate Ziekenhuis, STMG, Santé Partners,
Onze Huisartsen en Menzis, mogelijk gemaakt door ZonMW
i.h.k.v. De Juiste Zorg op de Juiste Plek

Samenvatting

Beoogd resultaat: Inzicht verkrijgen in de wensen en behoeften rondom toekomstige zorgplanning onder mensen met een chronische aandoening (in het bijzonder COPD, maar ook andere ziekten zoals hartfalen, dementie en Parkinson). In kaart brengen van partijen die actief zijn voor deze doelgroepen op het gebied van welzijn, ondersteuning en zorg. Het verbeteren van de samenwerking en afstemming tussen het zorg- en ondersteuningsaanbod met als doel integratie van toekomstige zorgplanning in het transmurale zorgpad voor patiënten met COPD en op termijn andere groepen chronisch zieken.

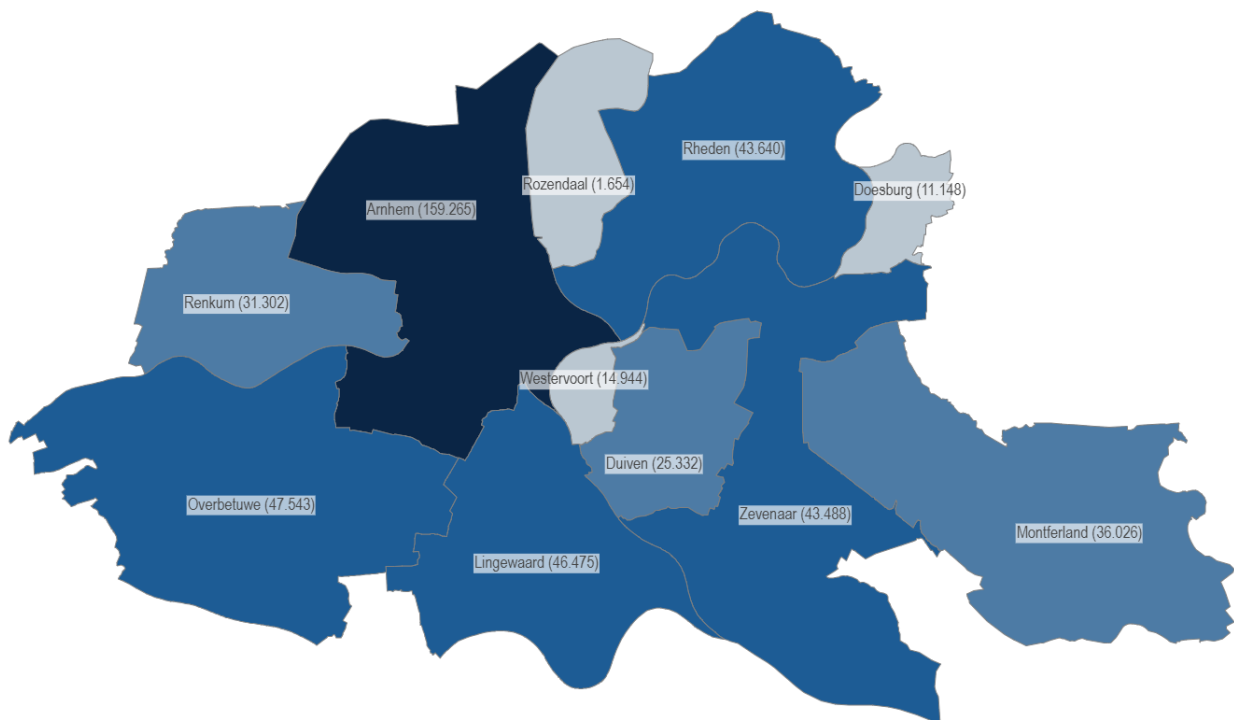
Mogelijk gemaakt door: Voucherregeling Juiste Zorg op de Juiste Plek – ZonMW

Aangevraagd door Rijnstate Ziekenhuis mede namens STMG, Santé Partners, Onze Huisartsen en Menzis

Externe adviseur: Kim Boerakker, Proscop (€10.000 / +/- 100 uur)

Producten:

- Rapport
- Presentatie

Inleiding

De meerwaarde van een regiobeeld

Toekomstige zorgplanning is een proces waarbij patiënten, hun naasten en/of zorgverteenwoordiger ondersteund worden om, in terugkerende gesprekken met zorgverleners, op basis van hun eigen waarden en opvattingen, zinvolle en haalbare doelen voor hun huidige en toekomstige zorg en behandeling te bepalen en die vast te leggen in een zorgplan. Toekomstige Zorgplanning gaat in op de wensen/behoefte van mensen op lichamelijk, psychologisch, sociaal en spiritueel vlak.

In de regio Arnhem zijn een aantal partijen in 2019 gestart met een pilot om toekomstige zorgplanning te integreren in de zorg voor mensen met COPD. Voor de patiënt en zijn naaste(n) levert dit op dat zij zelf regie hebben en dat keuzes gemaakt kunnen worden die aansluiten bij wat zij belangrijk vinden. Voor zorgverleners betekent het dat zij duidelijke afspraken kunnen maken over en kunnen anticiperen op toekomstige zorg. Informatie uitwisselen tussen zorgverleners over behoeften en (behandel)wensen voorkomt niet passende of niet gewenste zorg. In spoedsituaties kan beter gehandeld worden volgens de afspraken die met de patiënt gemaakt en vastgelegd zijn.

Middels een startimpuls van ZonMW in het kader van het programma 'De Juiste Zorg op de Juiste Plek' willen deze partijen de bevindingen van deze pilot verder uitrollen binnen de regio door onder meer andere relevante partijen aan te haken die betrokken zijn bij de toekomstige zorgplanning van mensen met COPD en door de bevindingen te vertalen naar mensen met andere chronische aandoeningen waaronder hartfalen, dementie en Parkinson. Als onderlegger voor de uitrol van de pilot hebben de partijen opdracht gegeven om een regiobeeld te maken voor de regio Arnhem.

Doel van het regiobeeld

In het regiobeeld wordt de sociale en gezondheidssituatie van inwoners van de Regio Arnhem in kaart gebracht met aandacht voor de

prevalentie van chronische ziekten (in het bijzonder COPD, maar ook andere ziekten zoals hartfalen, dementie en Parkinson). Tevens worden ook wensen en behoeften geïnventariseerd van (o.m.) mensen met COPD rondom toekomstige zorgplanning. In het regiobeeld worden ook relevante samenwerkingspartners op het gebied van welzijn, ondersteuning en zorg, in het bijzonder partijen die welzijn, ondersteuning en zorg bieden aan mensen met een chronische ziekte (in het bijzonder COPD, maar ook andere ziekten zoals hartfalen, dementie en Parkinson) in kaart gebracht. Het regiobeeld wordt ingezet als basis voor het vormen van een regiovisie waarbij het regiobeeld o.a. gebruikt wordt als startpunt en als middel om de dialoog aan te gaan voor het vormen van een regiovisie.

DOELSTELLING

"Inzicht verkrijgen in de wensen en behoeften rondom toekomstige zorgplanning onder mensen met een chronische aandoening (in het bijzonder COPD, maar ook andere ziekten zoals hartfalen, dementie en Parkinson). In kaart brengen van partijen die actief zijn voor deze doelgroepen op het gebied van welzijn, ondersteuning en zorg. Het verbeteren van de samenwerking en afstemming tussen het zorg- en ondersteuningsaanbod met als doel integratie van toekomstige zorgplanning in het transmurale zorgpad voor patiënten met COPD en op termijn andere groepen chronisch zieken."

Methode

Werkwijze

Voor de partijen werd bovenstaande methode als volgt uitgewerkt:

- Inzicht in de indicatoren die nodig zijn voor het maken van een voor de partijen relevant regiobeeld op basis van individuele gesprekken;
- Kwantitatieve data uit verschillende domeinen verzameld en geanalyseerd;
- Enquêtes bij met mensen met COPD verzameld en geanalyseerd;
- Inzicht in wensen en behoeften rondom toekomstige zorgplanning;

Bronnen

Publieke data

Voor het regiobeeld is gebruik gemaakt van de volgende openbare bronnen:

- Gezondheidsmonitor GGD
- RIVM
- CBS
- Vektis
- UWV
- NOC*NSF
- Verwey Jonker Instituut

Bovenstaande bronnen zijn ontsloten via de ROS-wijkscan, Statline, volksgezondheidszorg.info en waarstaatjegemeente.nl.

Besloten data

Publieke data is aangevuld met Primos prognoses op het gebied van gezondheidsvraagstukken en demografische ontwikkelingen en met interviews met mensen met COPD.

Werkgebied

Regio Arnhem: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Montferland, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar.

Alle data beschikbaar op gemeenteniveau is verzameld, geanalyseerd en vergeleken met gegevens op landelijk en provinciaal niveau.

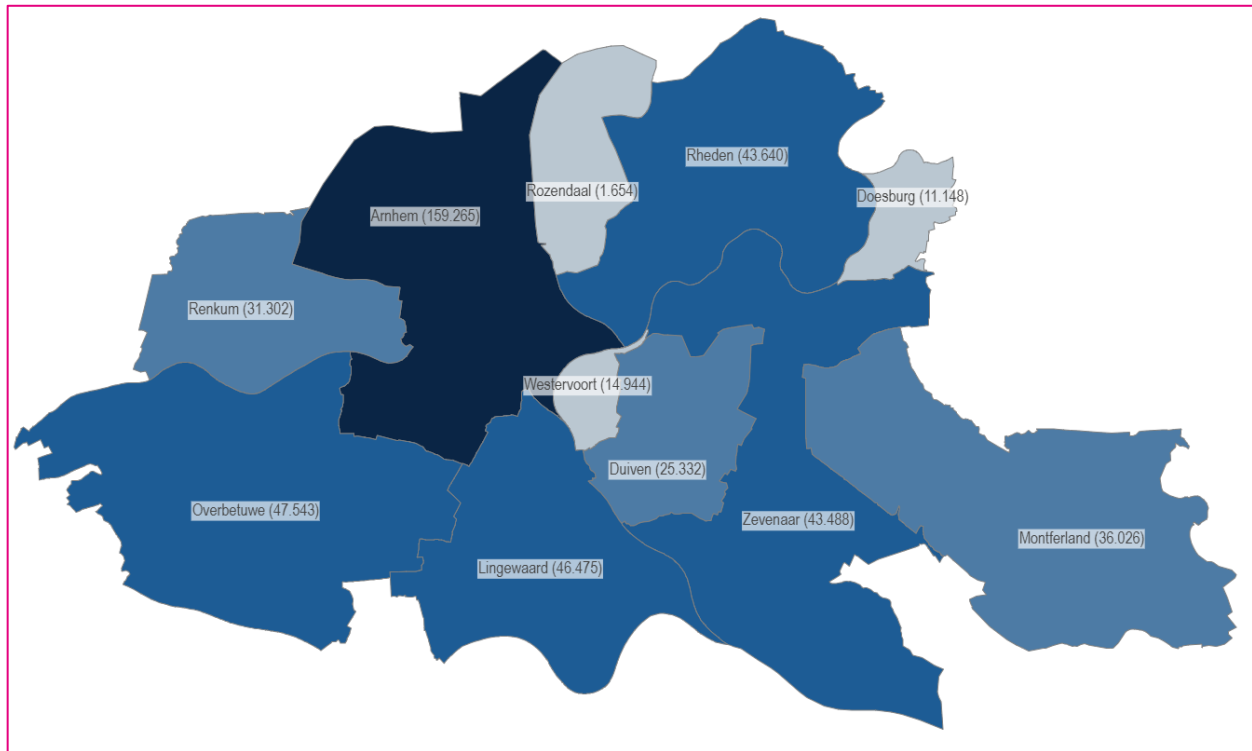
Het regiobeeld

Algemene gegevens van de bevolking

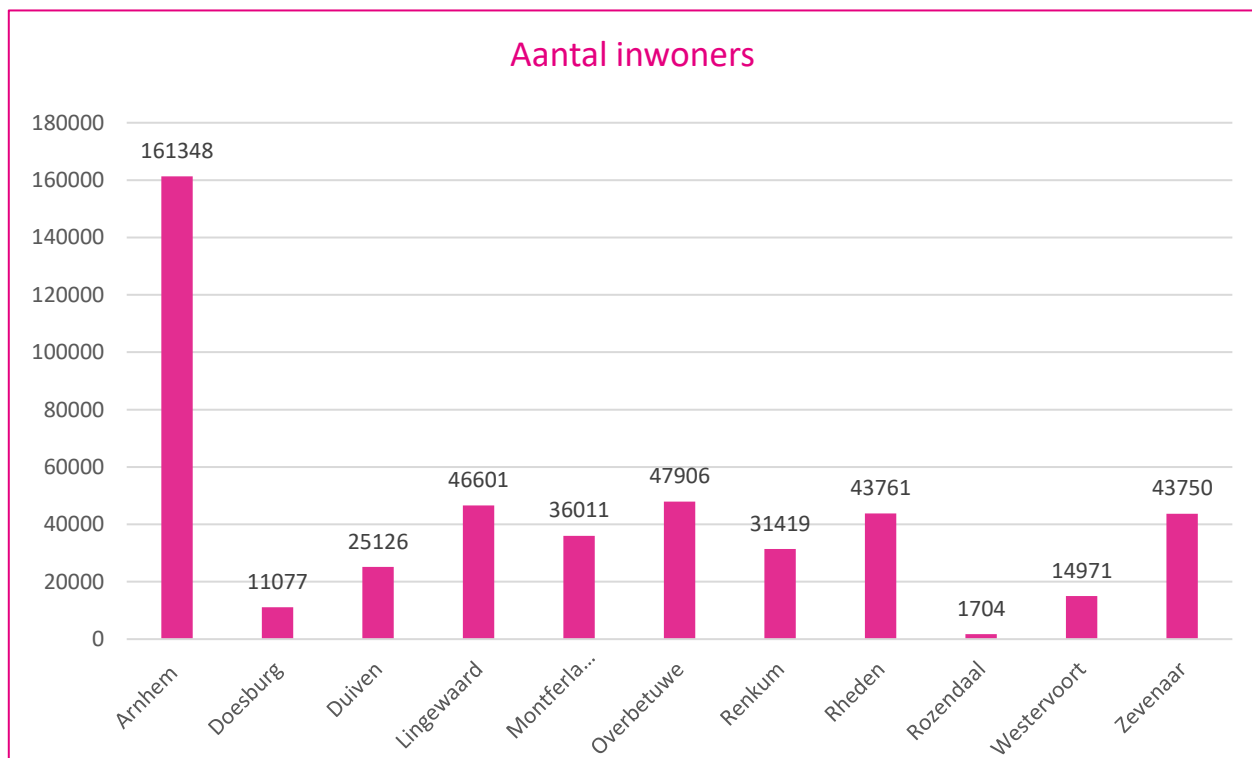
Samenvatting indicatoren en bronnen

Indicator	Uitleg	Leeftijd	Bron en jaartal
Inwoneraantal	Aantal inwoners	Alle leeftijden	CBS, 2020
Bevolkingsopbouw	% inwoners in 8 leeftijdscategorieën	0-4; 5-9; 10-14; 15-24; 25-44; 45-64; 65-74; 75+	CBS, 2020
Bevolkingsontwikkeling	Een toekomstprojectie van de bevolking op basis van de prognoses van de bevolkingsopbouw gemaakt door ABF research o.b.v. Primos prognoses in 5 leeftijdscategorieën.	0-14, 15-24, 25-44, 45-64, 65+	Primos 2019-2050
Gemiddelde levensverwachting	De gemiddelde levensverwachting voor mannen en vrouwen (bij geboorte)	Bij geboorte	CBS & RIVM, gemiddelde van 2009-2012
% kwetsbare 65-plussers	% kwetsbare 65 plussers op basis van de Tilburg Frailty Indicator (TFI) in navolging van het SCP. Op basis van 15 vragen over lichamelijke, psychische en sociale beperkingen van een oudere.	65+	SCP, 2020
Trend % 65-plussers	Een toekomstprojectie van de bevolking 65+ gemaakt door ABF research o.b.v. Primos prognoses.	65+	Primos 2019-2050
Grijze druk	Het aantal ouderen (65+) in verhouding tot het aantal volwassenen (20-64 jaar)	% 65+ t.o.v. 20-64 jaar	CBS, 2020
Herkomst	% westerse en niet-westerse allochtonen	Alle leeftijden	CBS, 2019
Samenstelling huishoudens	% alleenstaand, % samenwonend zonder kinderen, % met kinderen of eenoudergezinnen.	Alle leeftijden	CBS, 2019
Factorscore sociale status	De basisgegevens zijn omgezet tot een score door het gebruik van een factoranalyse.	Alle leeftijden	ROS-Wijkscan Sociaal en Cultureel Planbureau - bewerking ABF Research, 2017
Laaggeletterdheid	% inwoners dat moeite heeft met lezen, schrijven en/of rekenen.	Alle leeftijden	Stichting Lezen en Schrijven, 2016

Inwonersaantal

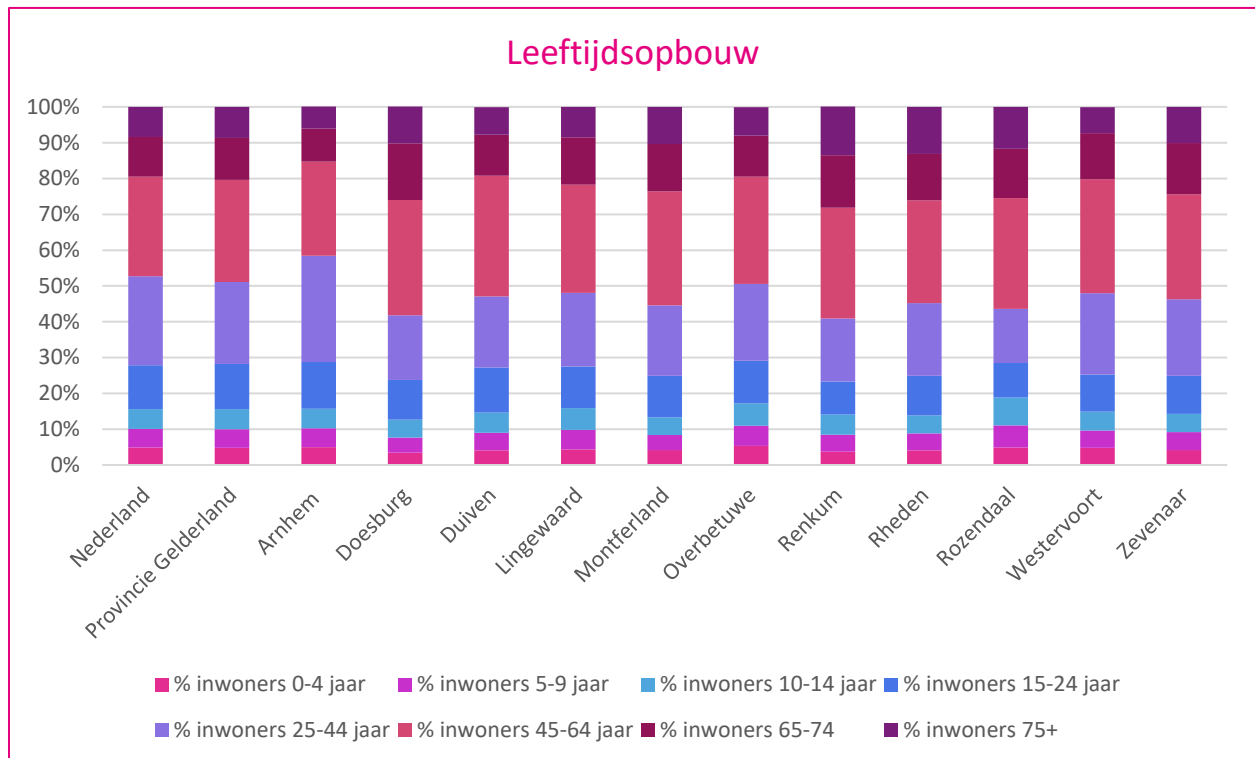

Aantal inwoners

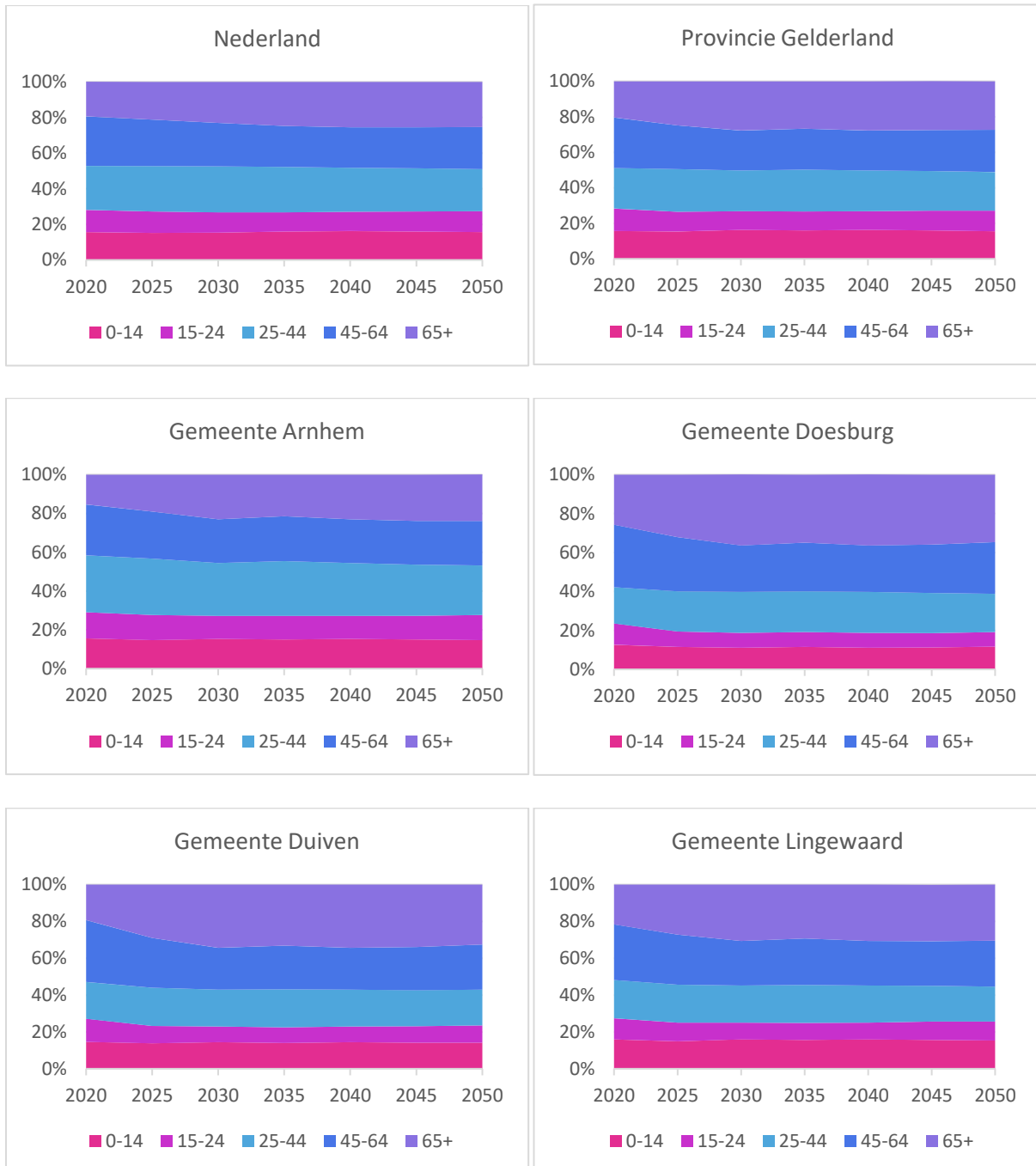
Leeftijdsofbouw

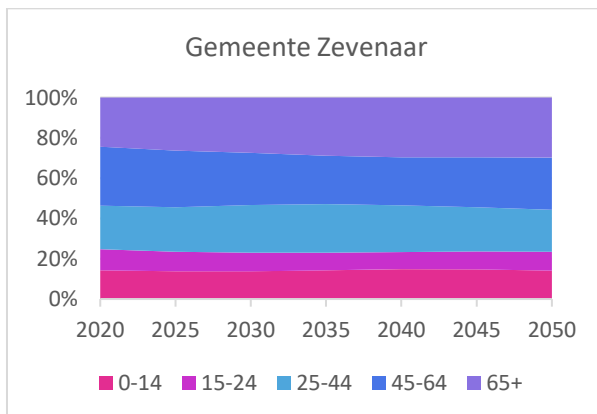
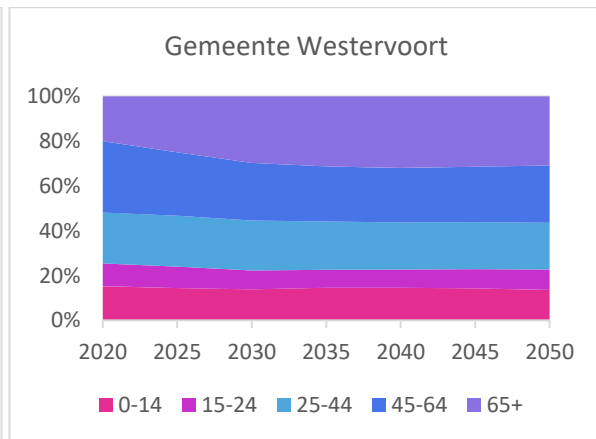
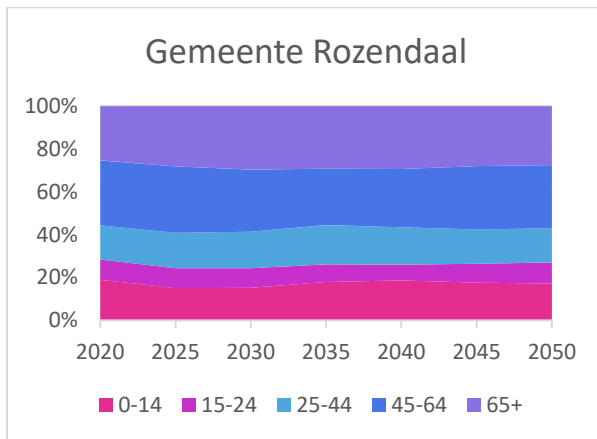
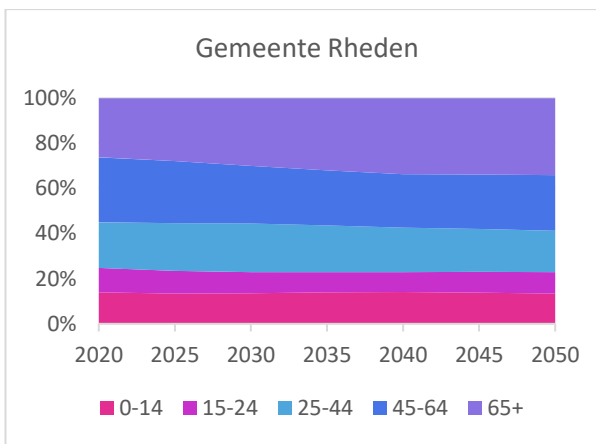
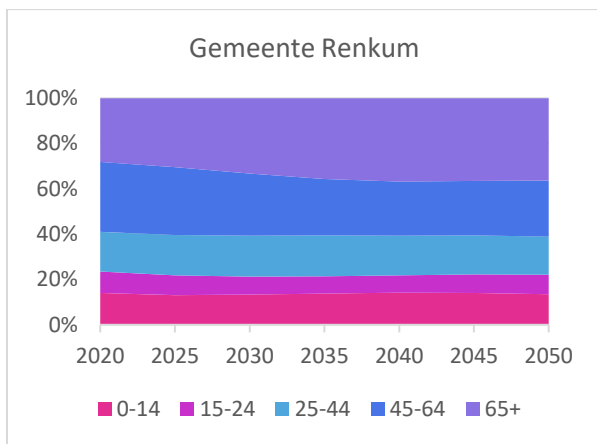
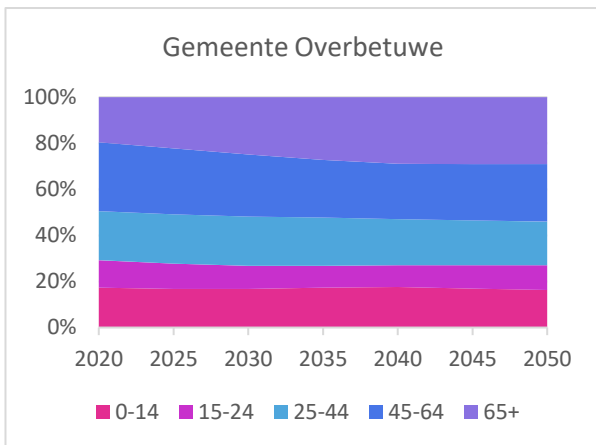
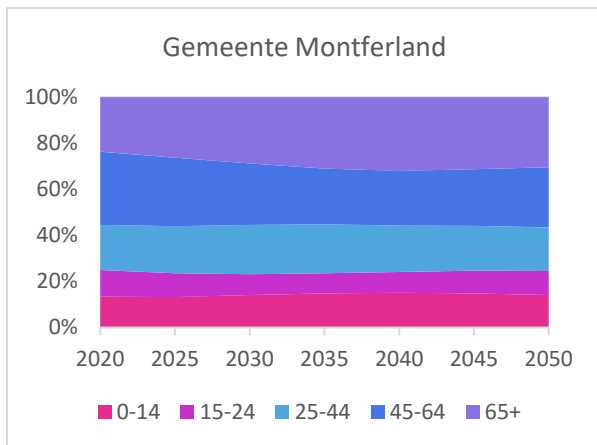
De leeftijdsopbouw verschilt sterk per gemeente. Er wonen in de gemeente Arnhem minder 65-plussers dan gemiddeld in Gelderland en in Nederland. In de gemeenten Doesburg, Renkum, Rheden, Rozendaal en Zevenaar wonen juist meer 65-plussers. De gemeente Arnhem valt op door een grote groep 25-44 jarigen.

Bevolkingsprognose

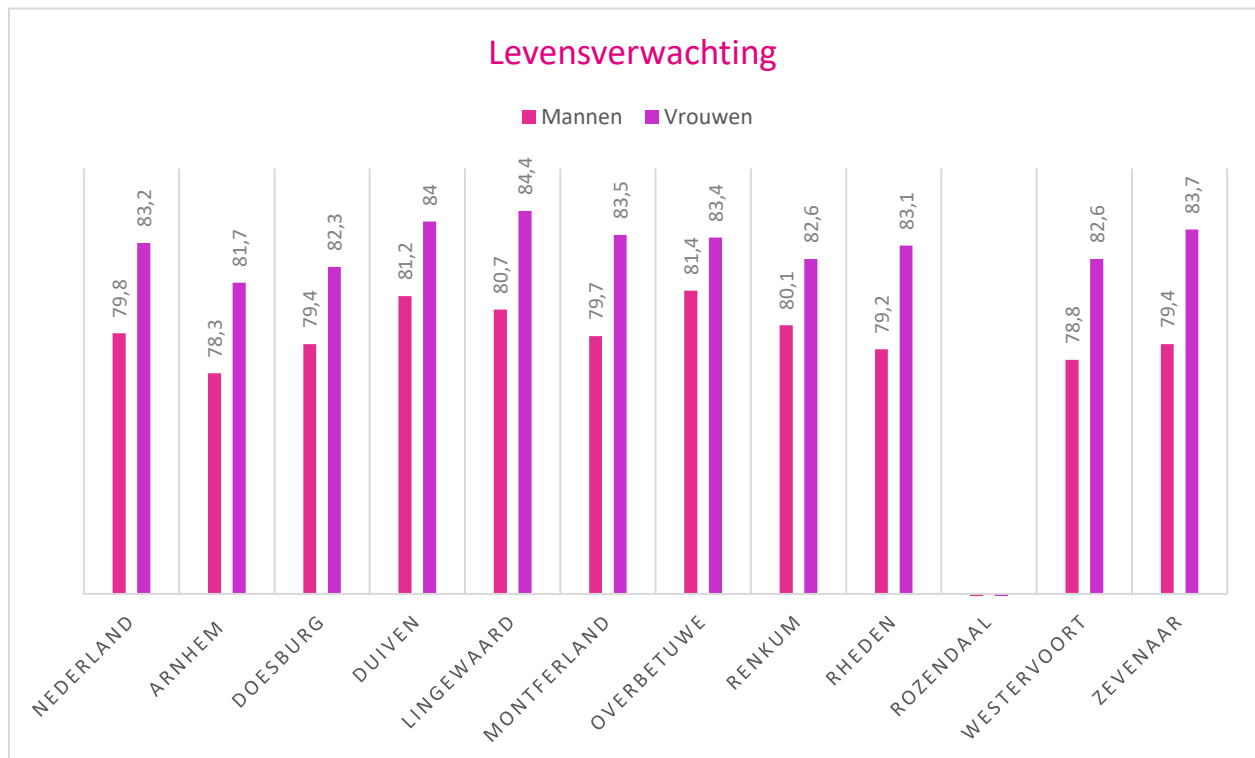
De groep ouderen groeit tussen nu en 2050 in bijna alle gemeenten harder dan gemiddeld in Nederland. Uitschieters zijn Doesburg en Duiven.

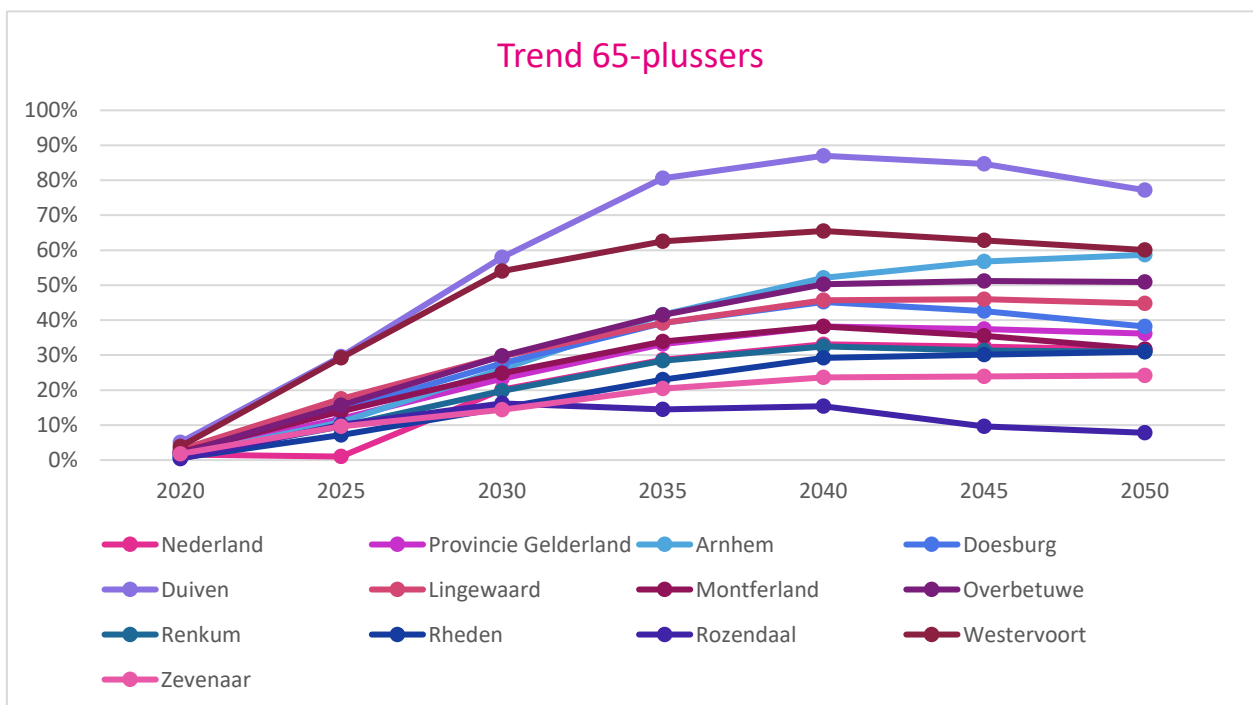
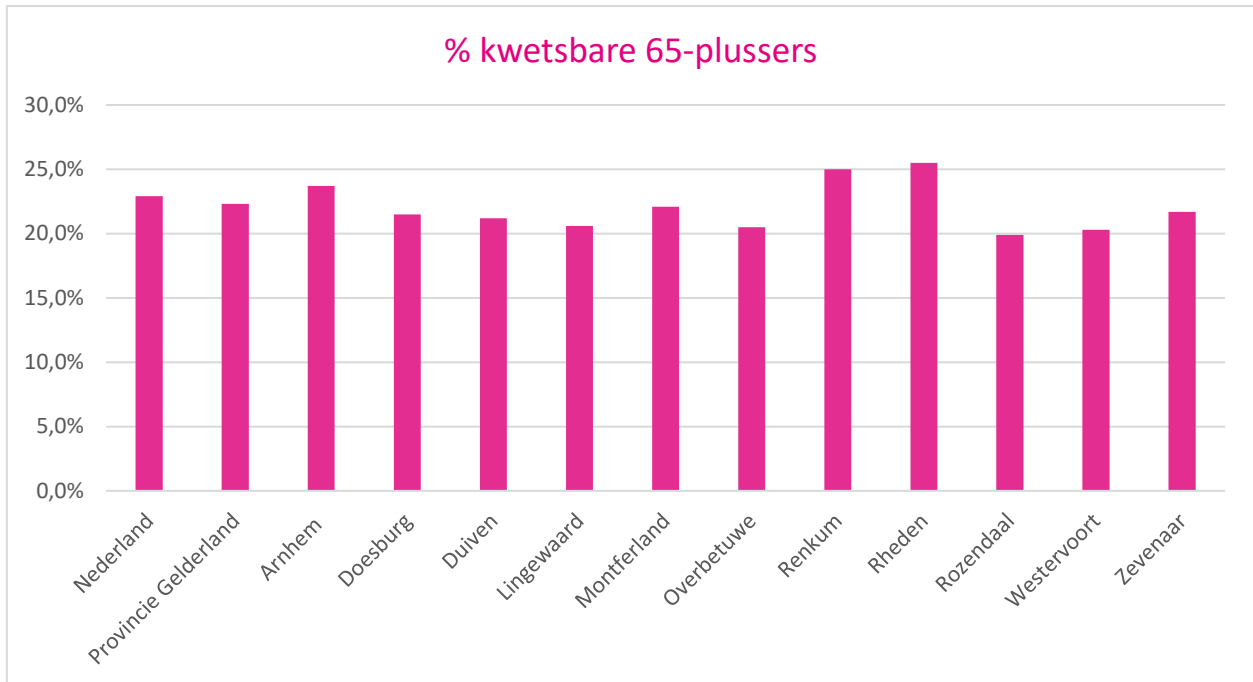
Levensverwachting

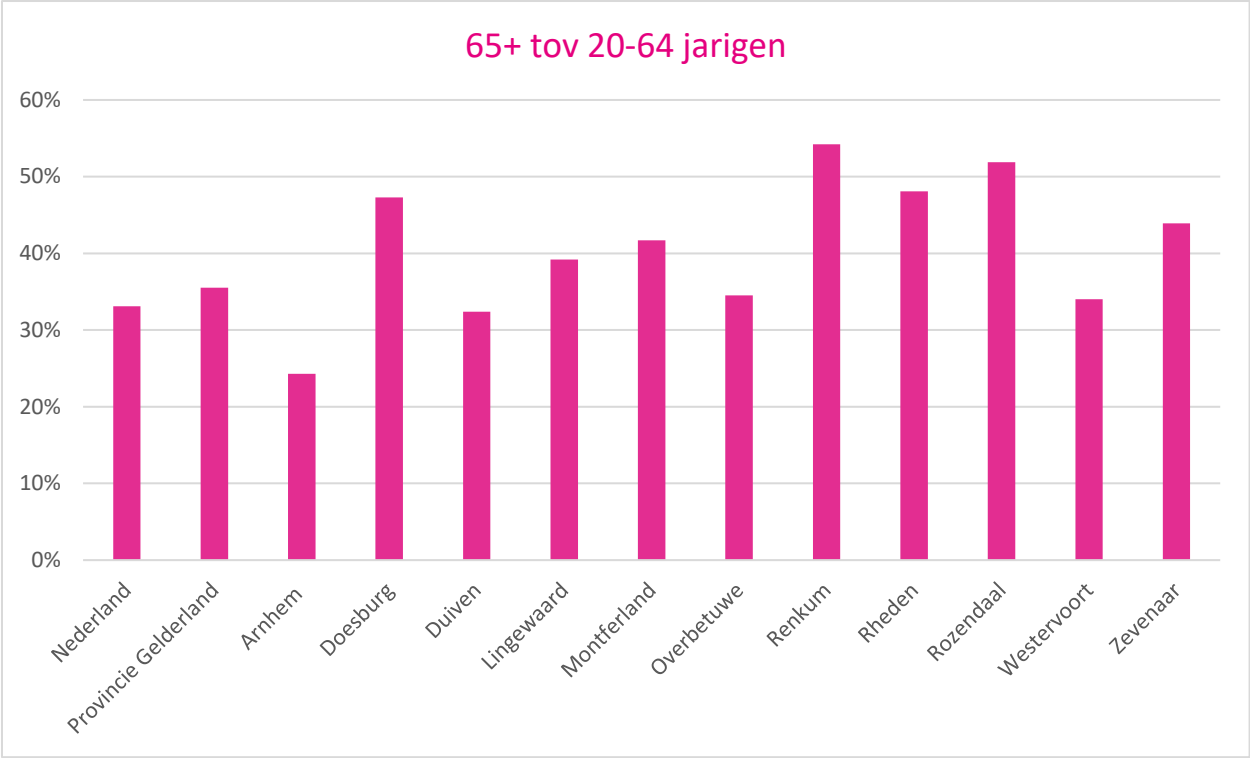
De gemiddelde levensverwachting varieert sterk per gemeente. Er zijn geen gegevens beschikbaar over de gemeente Rozendaal. De levensverwachting ligt voor vrouwen het hoogst in Lingewaard en voor mannen in Duiven. De gemeente Arnhem heeft de laagste levensverwachting voor zowel mannen als vrouwen.

65-plussers

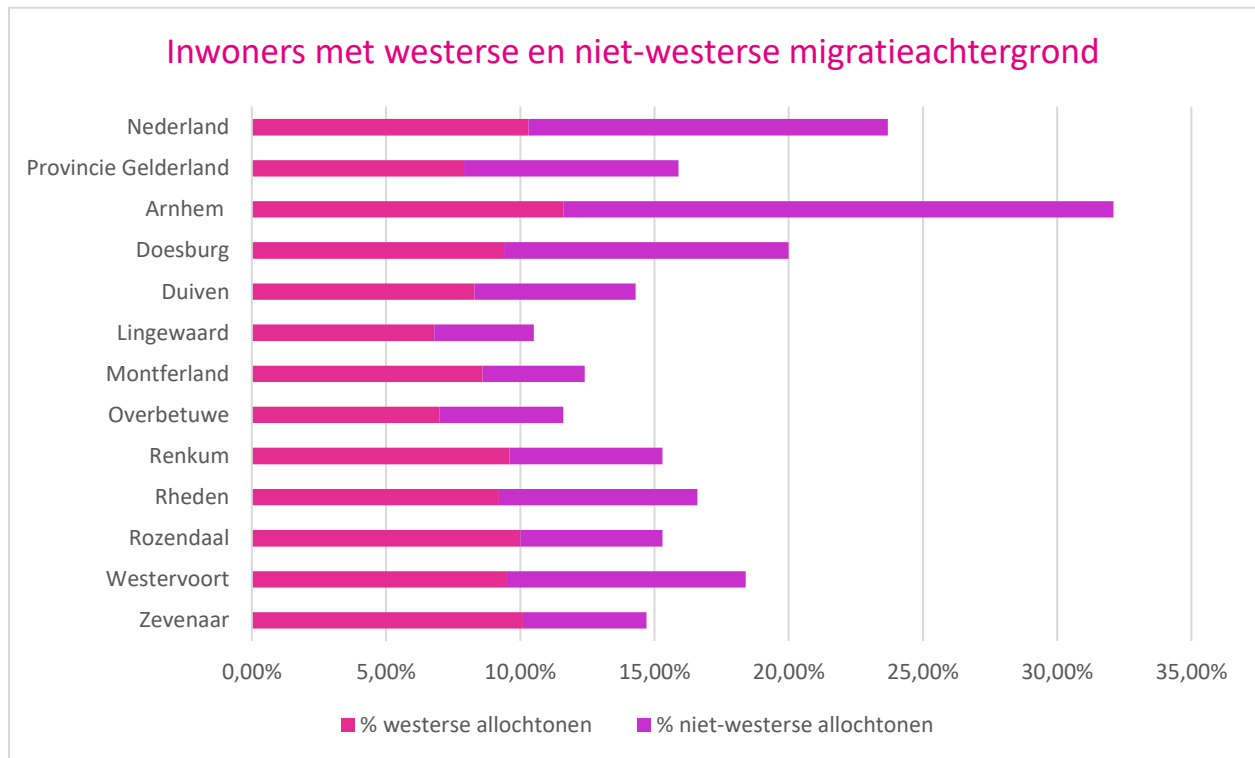
Gemeente Renkum en Rheden vallen op door hun hogere percentage kwetsbare 65-plussers. Er zijn ook meerdere gemeenten met minder kwetsbare 65-plussers dan het landelijk gemiddelde. Kijkend naar de trend in het aantal 65-plussers tussen nu en 2050, vallen Duiven en Westervoort erg op. Duiven omdat de stijging daar groot is met een opvallend hoger aantal 65-plussers in 2050 en Westervoort vanwege de grote stijging in de komende 10 jaar. De grijze druk is in veel gemeenten hoger dan gemiddeld in Nederland. Enkel Arnhem komt lager uit. Duiven, Overbetuwe en Westervoort scoren gemiddeld.

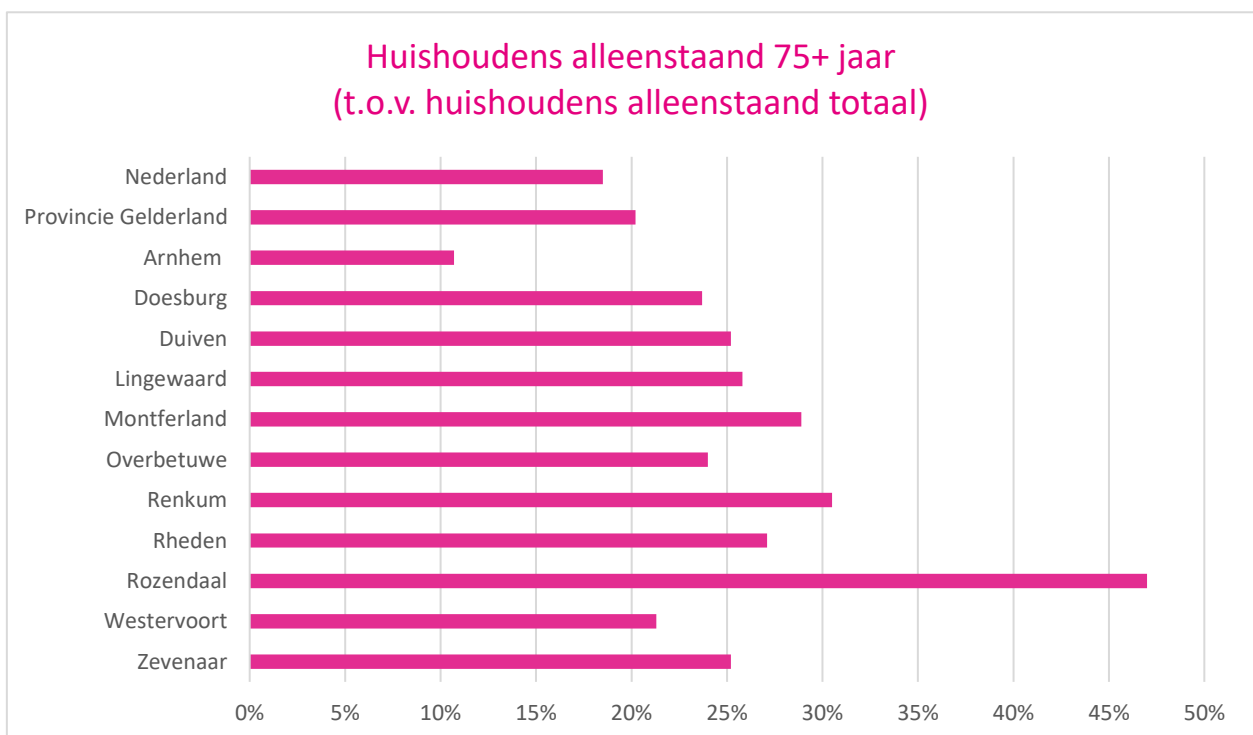
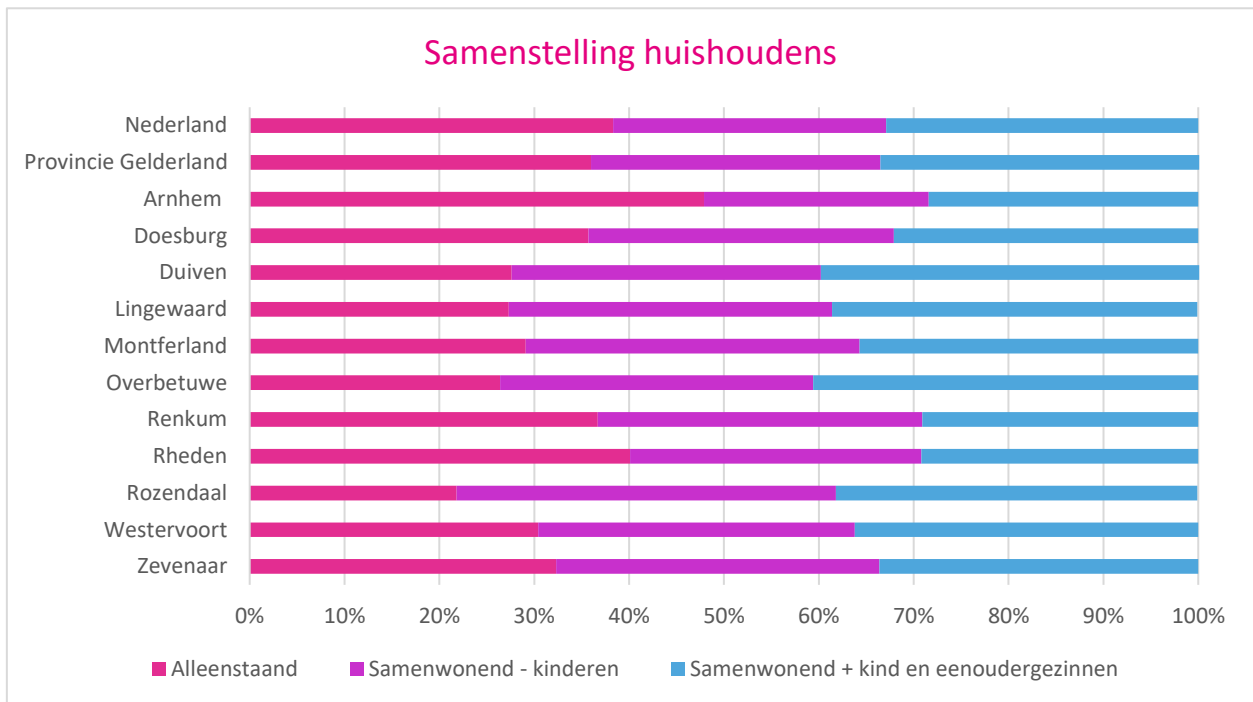
Migratieachtergrond

In alle gemeenten, behalve Arnhem, wonen gemiddeld minder inwoners met een migratieachtergrond ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

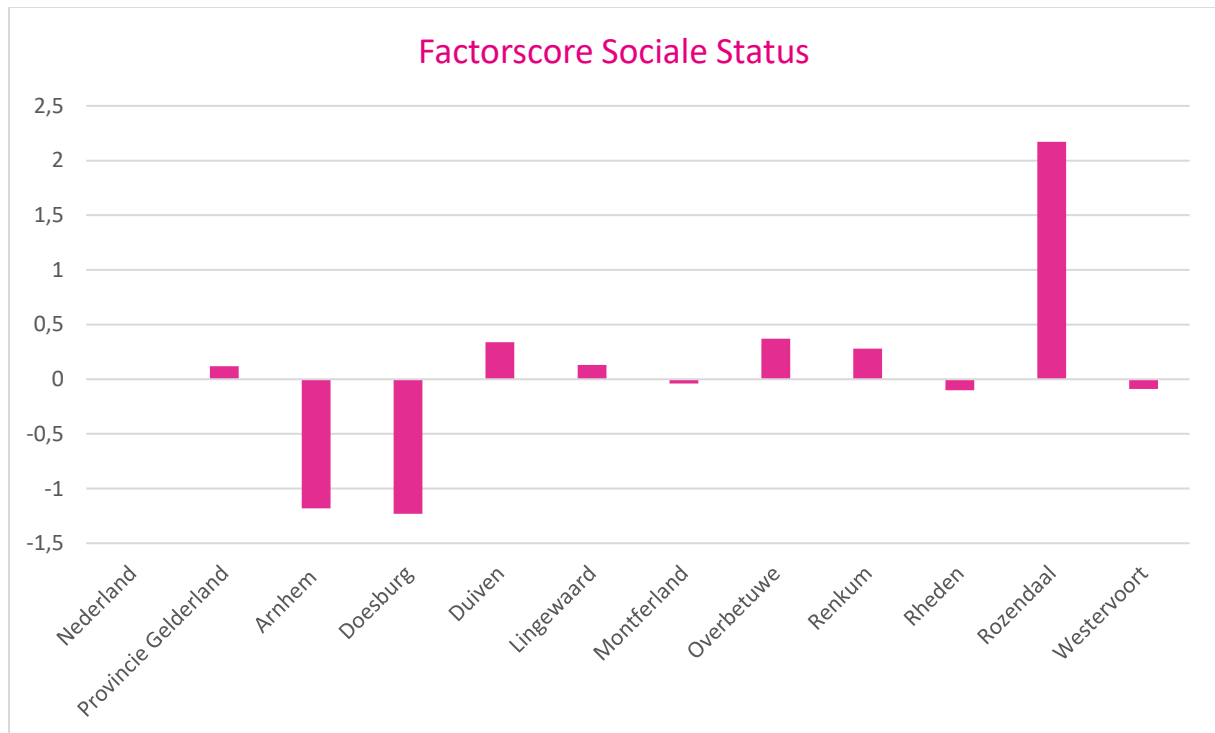
Alleenstaanden

In de gemeente Arnhem en Rheden wonen meer alleenstaanden dan gemiddeld in Nederland. In de overige gemeenten is dat ongeveer gelijk of minder. Van de mensen die alleenstaand zijn, is ook het aantal alleenstaanden 75-plussers bekeken. Daarbij valt op dat vooral de gemeente Rozendaal veel meer alleenstaande 75-plussers heeft. Arnhem opvallend veel minder.

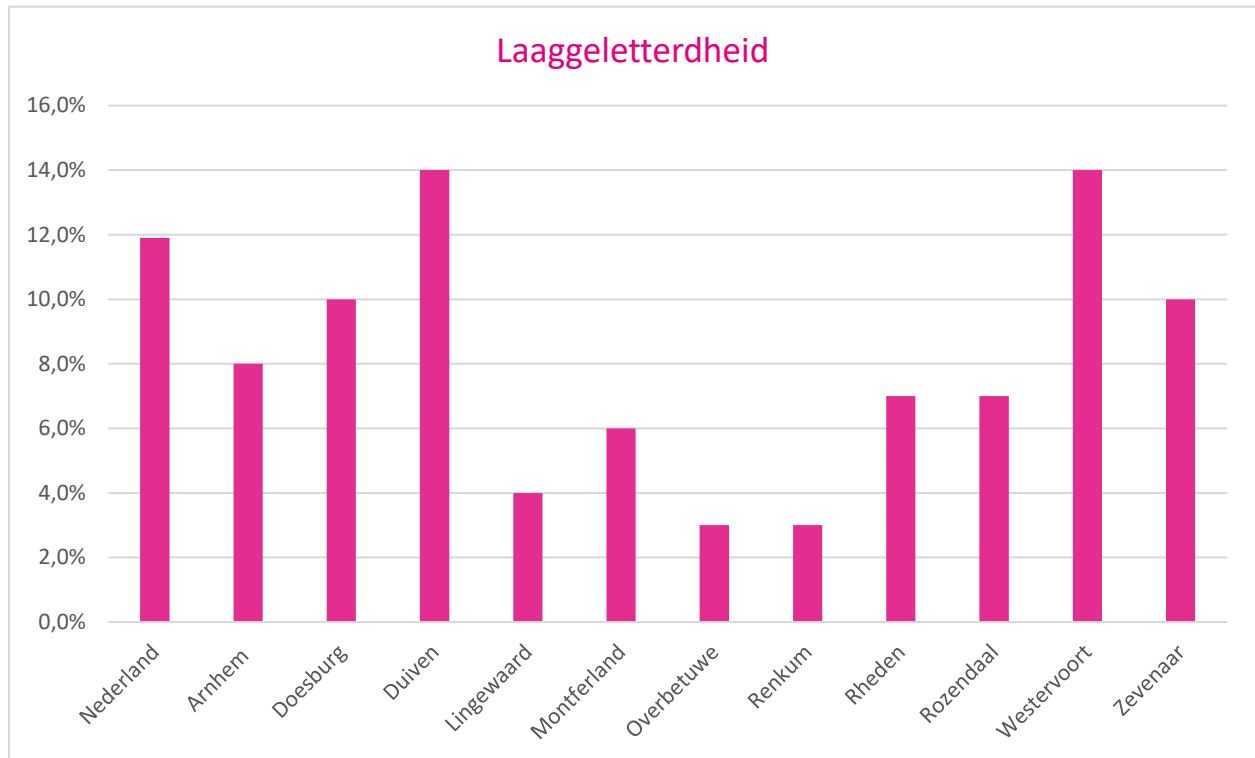
Sociale status

De factorscore sociale status ligt in de meeste gemeenten rond het gemiddelde. De gemeente Rozendaal scoort veel hoger en Arnhem en Doesburg juist een stuk lager.

Laaggeletterdheid

In veel gemeenten wonen minder laaggeletterden dan gemiddeld in Nederland. Duiven en Westervoort heeft echter een hoger percentage laaggeletterden.

Algemene gegevens van ziektebeelden

Ten behoeve van de integratie van toekomstige zorgplanning in de zorg voor mensen met chronische aandoeningen (in het bijzonder COPD, en daarnaast hartfalen, dementie en Parkinson) is er in het volgende deel van het regiobeeld aandacht voor een aantal ziektebeelden.

Indicator	Uitleg	Bron	Jaartal
Prevalentie	Aantal mensen met ziektebeeld (absoluut aantal) in de huisartsenpraktijk	Nivel zorgregistraties eerste lijn	2018, 2019
Jaarprevalentie naar leeftijd	Aantal mensen met ziektebeeld per leeftijd (per 1000 personen)	Nivel zorgregistraties eerste lijn	2018, 2019
Huisartsendiagnoses naar inkomen	Aantal huisartsendiagnoses per ziektebeeld per gemeente, naar inkomen	Nivel zorgregistraties eerste lijn	2014, 2016
Incidentie	Het aantal nieuwe gevallen (absoluut aantal) in de huisartsenpraktijk per ziektebeeld	Nivel zorgregistraties eerste lijn	2019
Incidentie naar leeftijd	Het aantal nieuwe gevallen in de huisartsenpraktijk, naar leeftijd (per 1000 personen)	Nivel zorgregistraties eerste lijn	2019
Trends per ziektebeeld	Geschatte procentuele verandering in voorkomen door demografie 2015-2040	Volksgezondheid Toekomst Verkenning	2018
Zorguitgaven per ziektebeeld	Totale zorguitgaven per ziektebeeld naar leeftijd en geslacht (miljoen euro)	Kosten van Ziekten, RIVM	2017
Zorguitgaven per ziektebeeld per sector	Totale zorguitgaven totaal per ziektebeeld per sector	Kosten van Ziekten, RIVM	2017
Kosten zorg laatste levensjaar	Aantal palliatieve patiënten en de gemiddelde kosten in het laatste levensjaar per doodsoorzaak waarvoor palliatieve zorg relevant is	Monitor palliatieve zorg, (Vektis, CBS doodsoorzakenstatistiek)	?
Gemiddelde kosten laatste levensjaar	Gemiddelde kosten per gebruiker in het laatste levensjaar, uitgesplitst naar doodsoorzaak en per zorgsector	Monitor palliatieve zorg, (Vektis, CBS doodsoorzakenstatistiek)	?
Zorggebruik per ziektebeeld	Aantal en soort opname ziekenhuis, per ziektebeeld	Landelijke basisregistratie ziekenhuiszorg	2012, 2017
Ziekenhuisopnames in laatste levensjaar	Percentage van de palliatieve populatie per doodsoorzaak met minstens één ziekenhuisopname een bepaalde tijd voorafgaand aan het overlijden	Monitor palliatieve zorg, (Vektis, CBS doodsoorzakenstatistiek)	?
Sterfte	Sterfte per ziektebeeld per 100.000 personen	CBS doodsoorzakenstatistiek	2018
Sterfte regionaal	Sterfte per ziektebeeld (indexcijfer) per GGD regio	CBS doodsoorzakenstatistiek	2013 – 2016
Plaats van overlijden dementie	Plaats van overlijden van mensen met dementie als onderliggende doodsoorzaak in 2016 naar leeftijd en geslacht	CBS doodsoorzakenstatistiek	2016
Plaats van overlijden hartfalen	Percentage patiënten dat overleed per locatie	Artikel: het laatste jaar van patiënten met hartfalen	2013

Prevalentie

Van de vier onderzochte ziektebeelden, komt COPD veruit het meest voor gevolgd door hartfalen, dementie en als laatste de ziekte van Parkinson.

Tabel 1 Prevalentie COPD

Indicator	Aantal	Jaar
prevalentie	613.800	2018
prevalentie man	304.800	2018
prevalentie vrouw	309.000	2018

Tabel 2 Prevalentie dementie

Indicator	Aantal	Jaar
prevalentie	114.000	2019
prevalentie man	44.400	2019
prevalentie vrouw	69.600	2019

Tabel 3 Prevalentie hartfalen

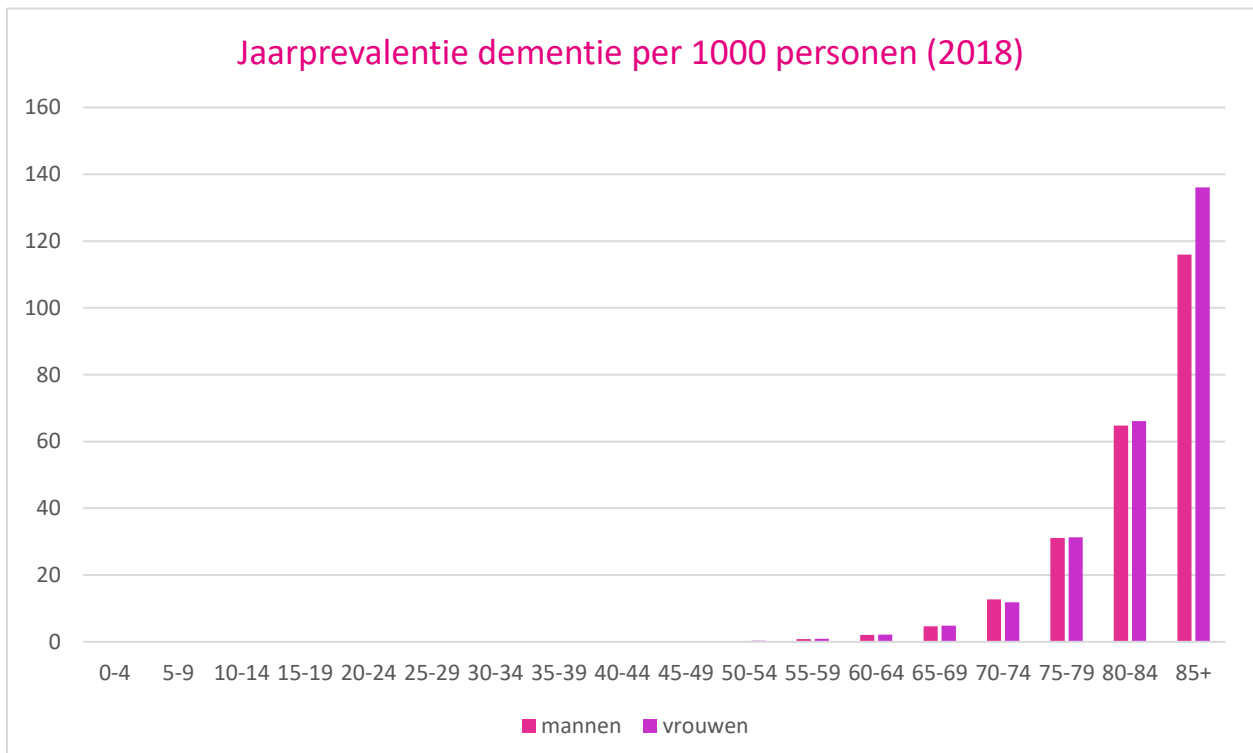
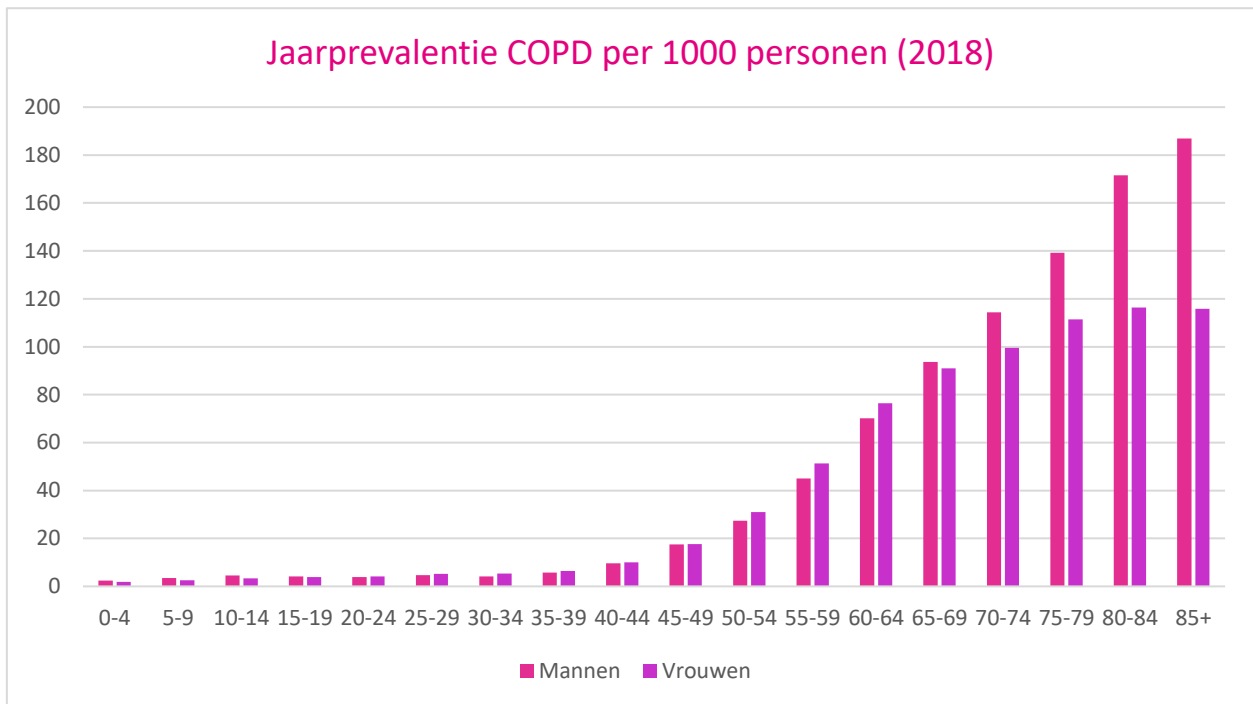
Indicator	Aantal	Jaar
prevalentie	238.700	2019
prevalentie man	112.600	2019
prevalentie vrouw	126.000	2019

Tabel 4 Prevalentie Parkinson

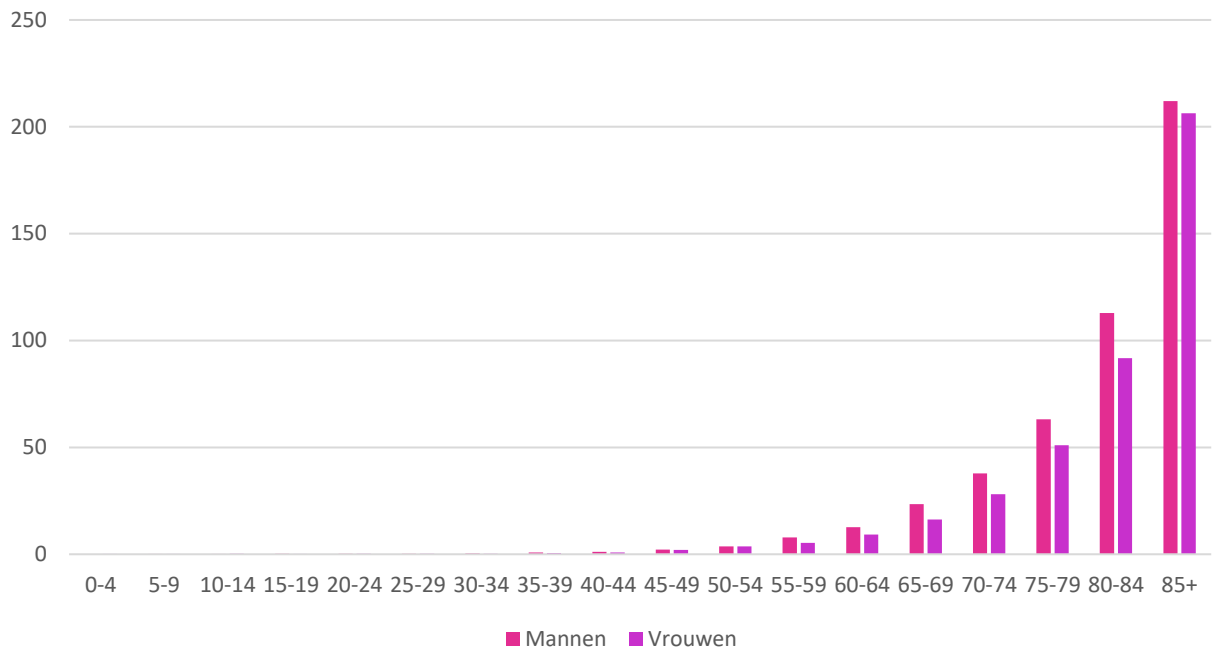
Indicator	Aantal	Jaar
prevalentie	52.900	2019
prevalentie man	31.500	2019
prevalentie vrouw	21.500	2019

Jaarprevalentie

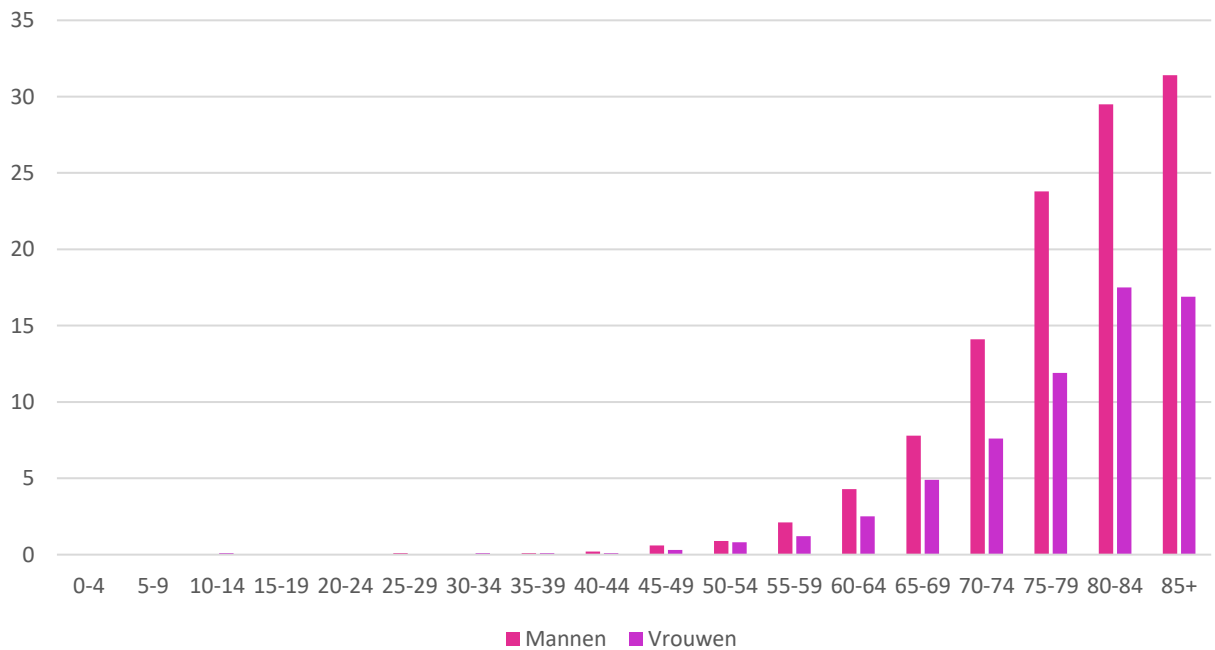
In de grafiek jaarprevalentie, naar leeftijd is te zien dat dementie en hartfalen juist op latere leeftijd (vanaf 65/75) veel gezien wordt, terwijl COPD vaak al op eerdere leeftijd start (40/50 jaar). Parkinson ligt daar tussenin. COPD komt op hogere leeftijd vaker voor bij mannen dan bij vrouwen. Parkinson komt in zijn algemeenheid vaker voor bij mannen dan bij vrouwen. Bij hartfalen en dementie ligt dit meer gelijk.

Jaarprevalentie hartfalen per 1000 personen (2019)

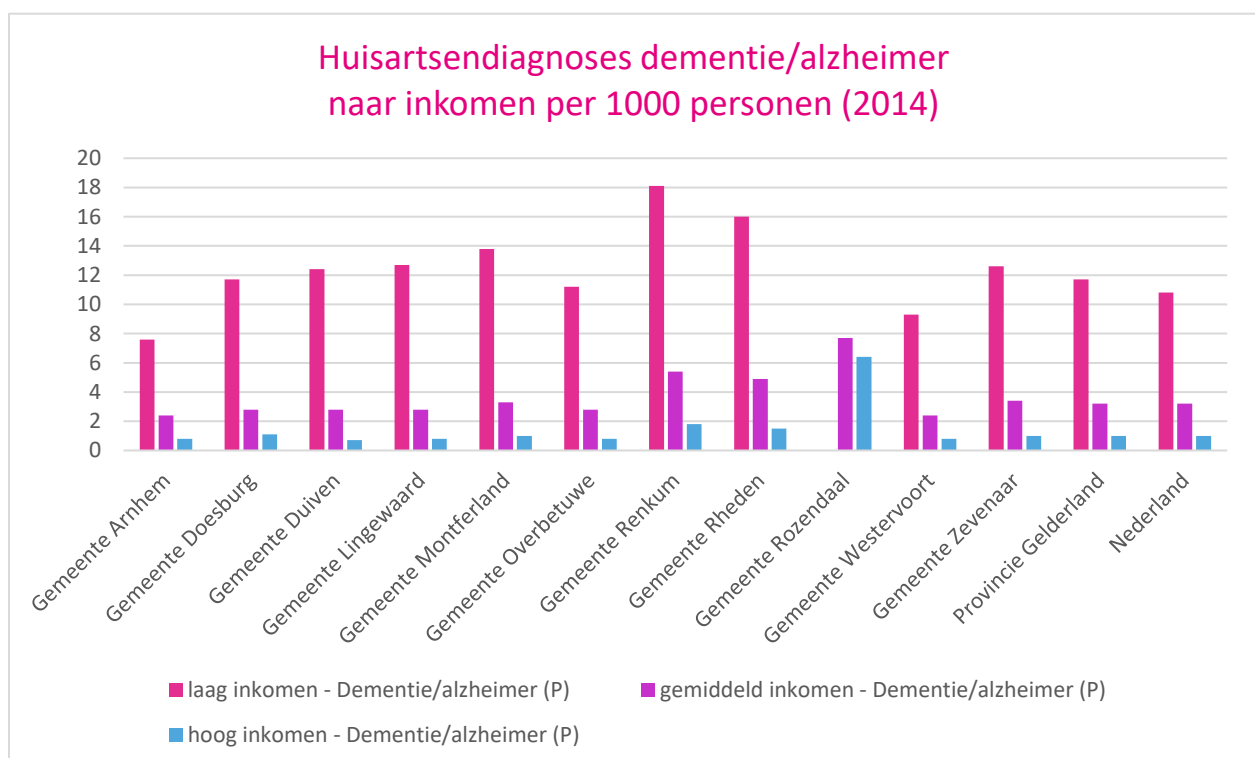
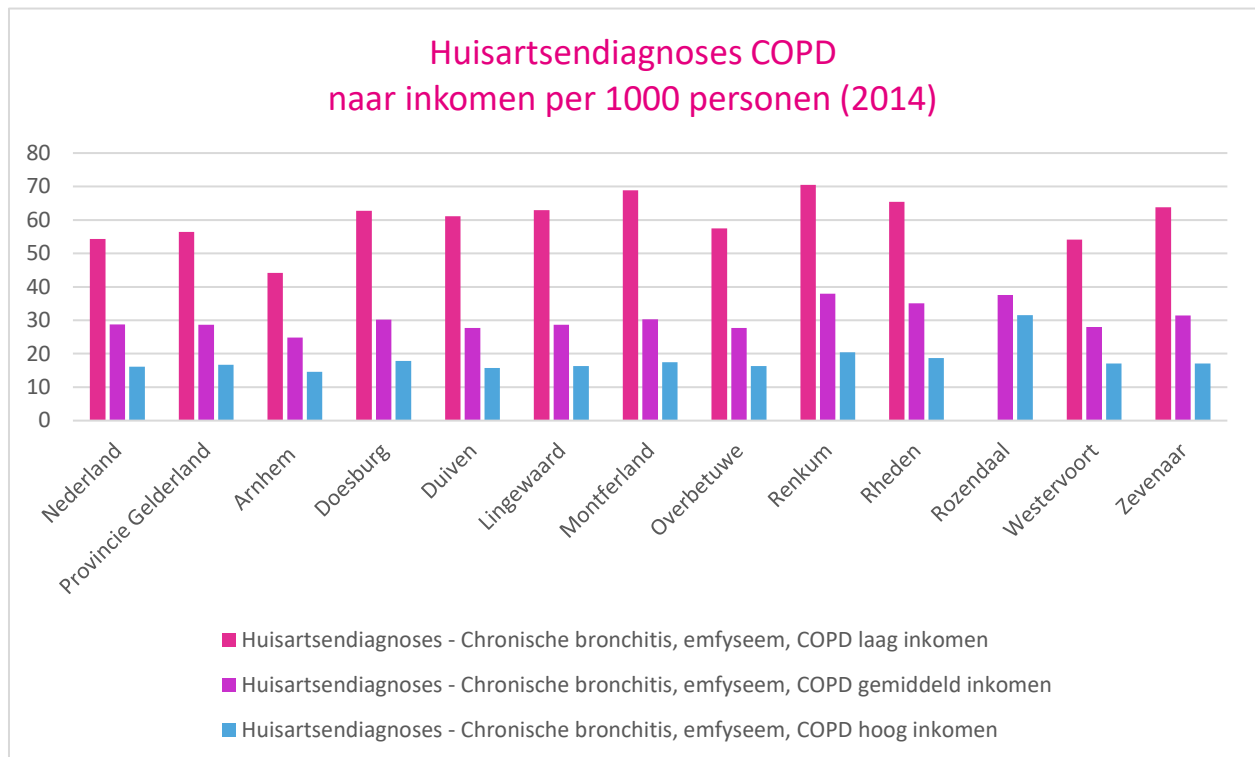

Jaarprevalentie parkinsonisme per 1000 personen (2019)

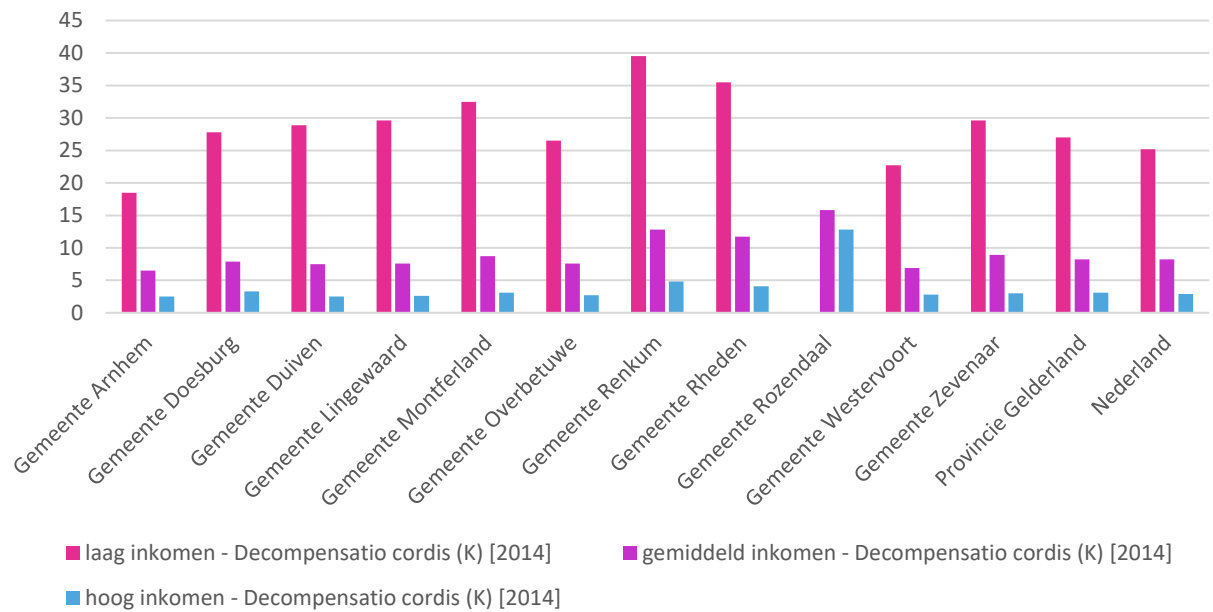

Prevalentie naar inkomen

CPD, hartfalen en dementie komen allen vaker voor bij mensen met lagere inkomens. Dit geldt voor alle gemeenten. Wat betreft hartfalen en dementie zien we uitschieters bij mensen met lage inkomens in de gemeenten Renkum en Rheden. Er konden geen gegevens worden achterhaald als het gaat om Parkinson.

Huisartsendiagnoses hartfalen naar inkomen per 1000 inwoners (2016)

Incidentie

Het aantal nieuwe ziektegevallen per jaar ligt het hoogst bij hartfalen. Daarna volgt COPD, dementie en als laatste Parkinson. Kijkend naar de demografische ontwikkelingen, is er een schatting gemaakt in de veranderingen in voorkomen van diverse ziektebeelden. Hieruit kunnen we concluderen dat het voorkomen van hartfalen, dementie en de ziekte van Parkinson zeer sterk (>60%) zal stijgen tussen 2015 en 2040. Voor COPD wordt een stijging van 20-40% verwacht.

Tabel 5 Incidentie COPD

	Absoluut aantal	Jaar
Totaal	24.500	2019
Man	12.300	2019
Vrouw	12.200	2019

Tabel 6 Incidentie dementie

	Absoluut aantal	Jaar
Totaal	20.400	2019
Man	8.000	2019
Vrouw	12.400	2019

Tabel 7 Incidentie hartfalen

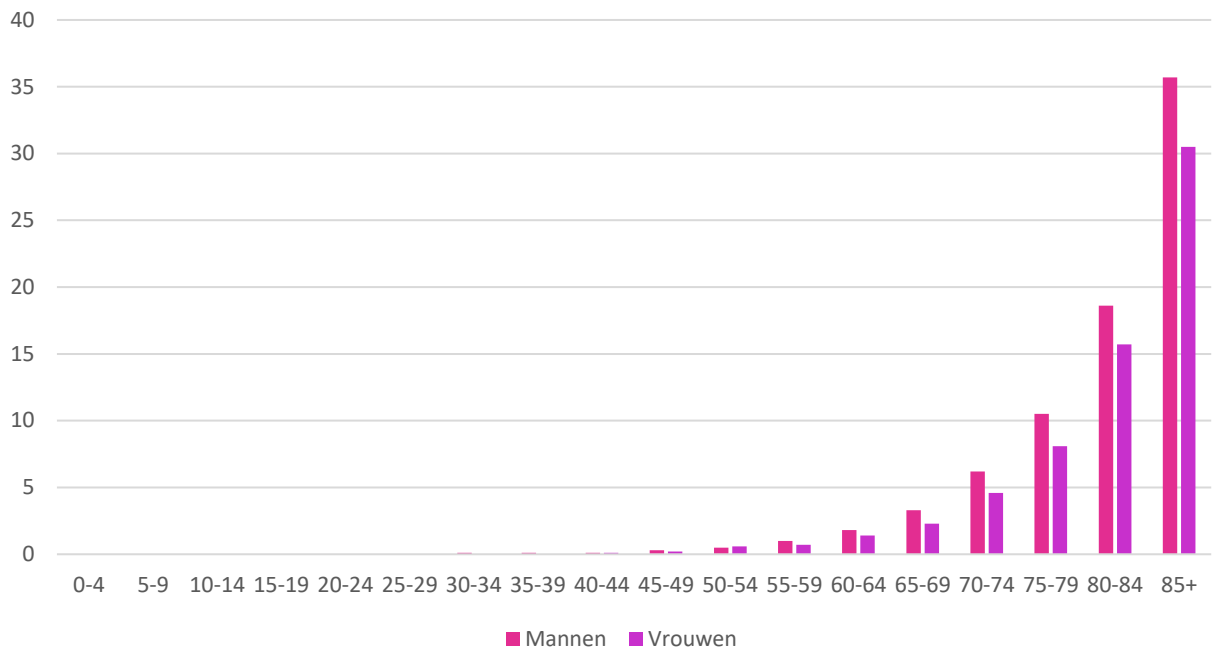
	Absoluut aantal	Jaar
Totaal	37.400	2019
Man	17900	2019
Vrouw	19.500	2019

Tabel 8 Incidentie Parkinson

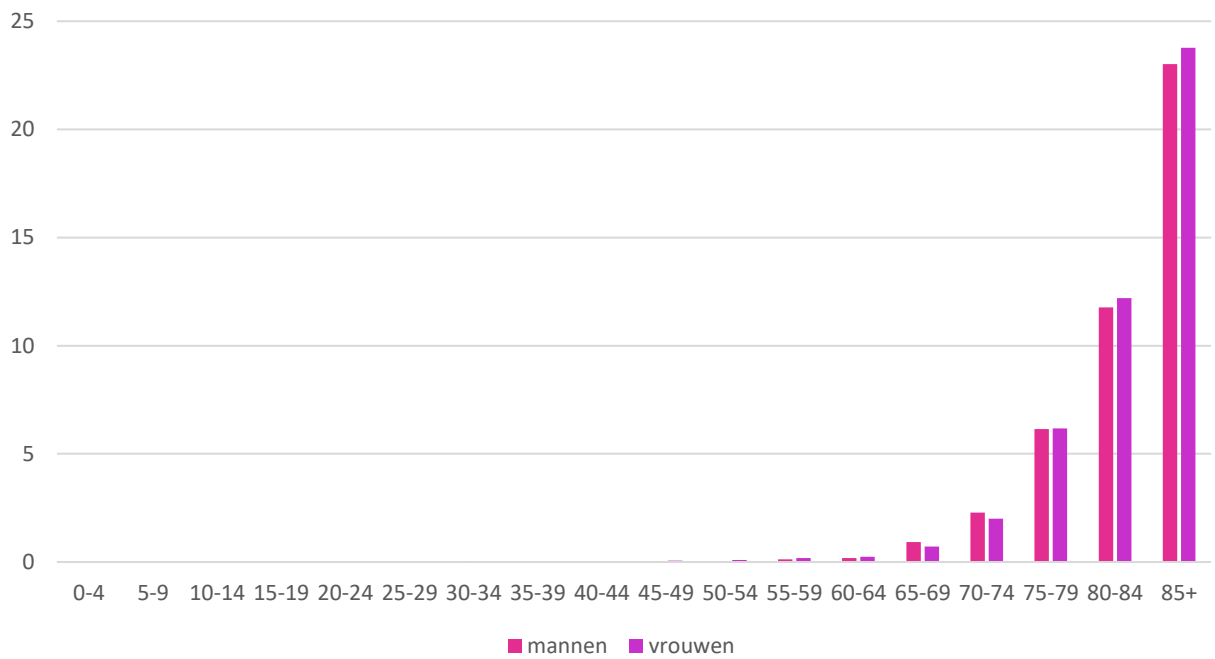
	Absoluut aantal	Jaar
Totaal	6100	2019
Man	4000	2019
Vrouw	2090	2019

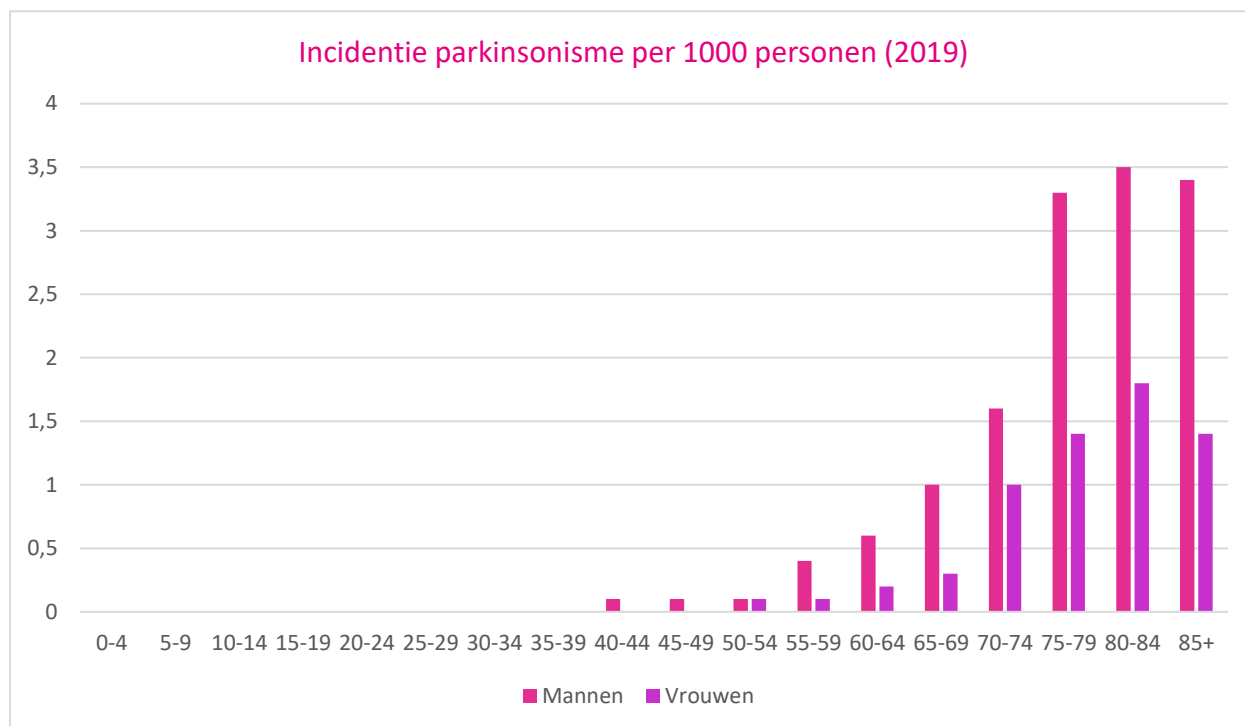
NB Incidentie COPD per leeftijd niet beschikbaar

Incidentie hartfalen per 1000 personen (2019)

Incidentie dementie in huisartsenpraktijk per 1000 personen (2018)

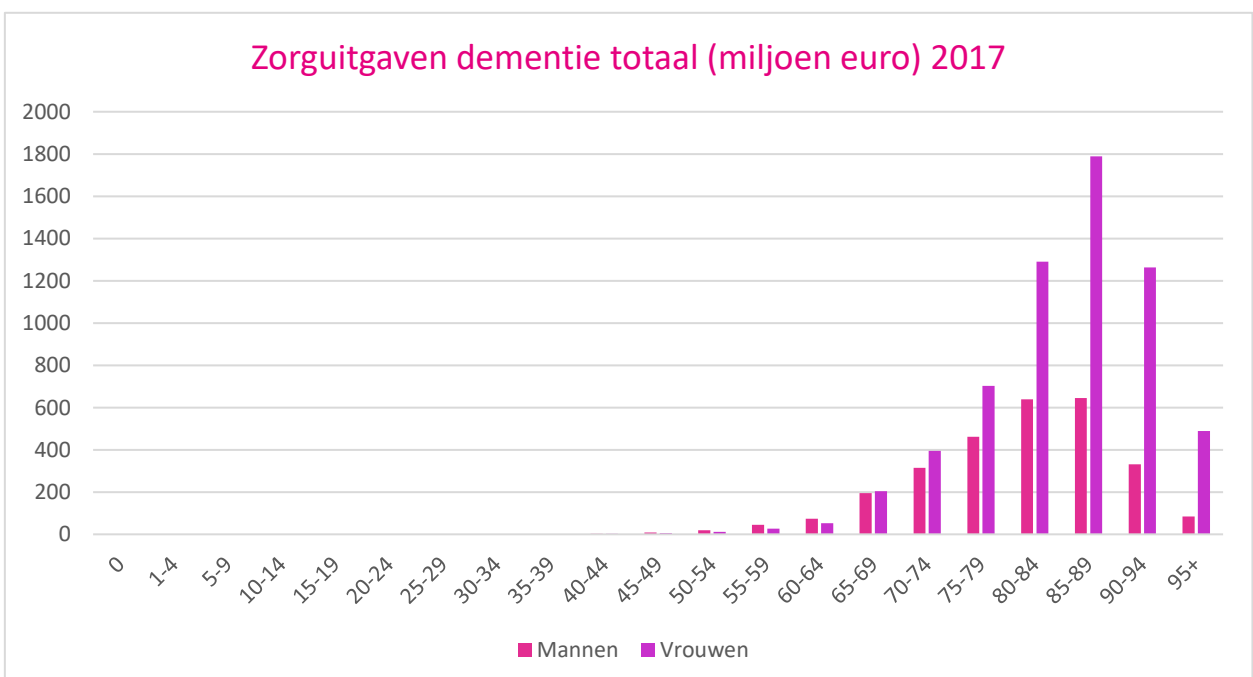
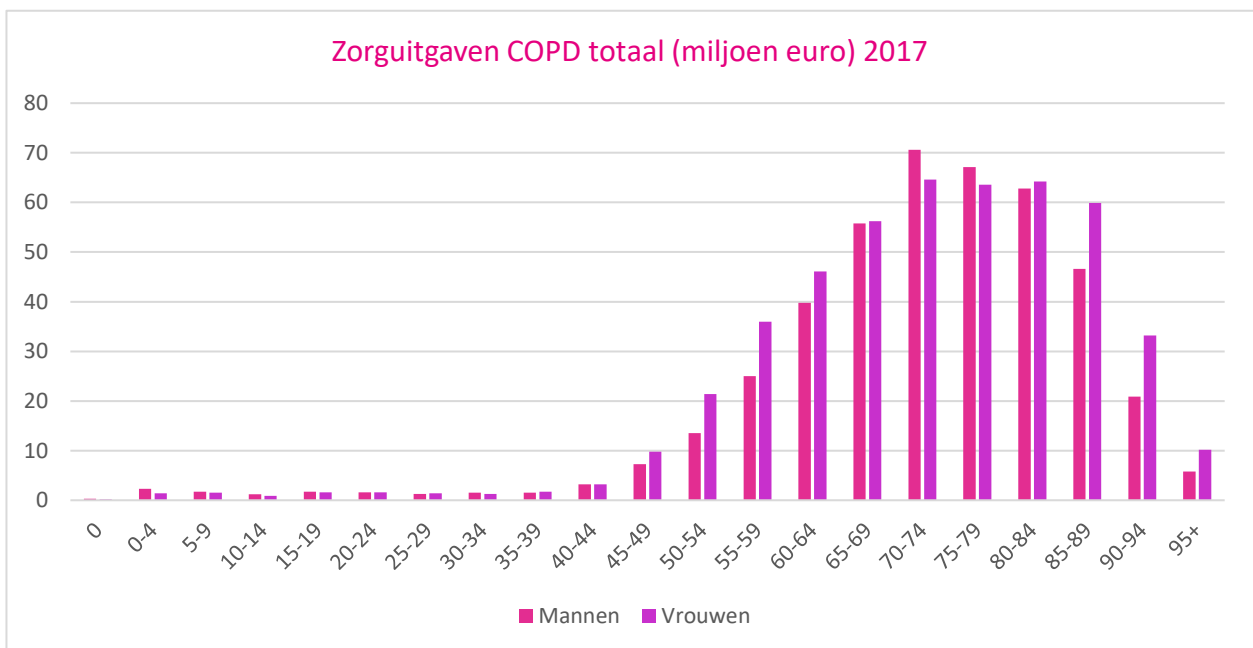

Tabel 9 Geschatte procentuele verandering in voorkomen door demografie 2015-2040

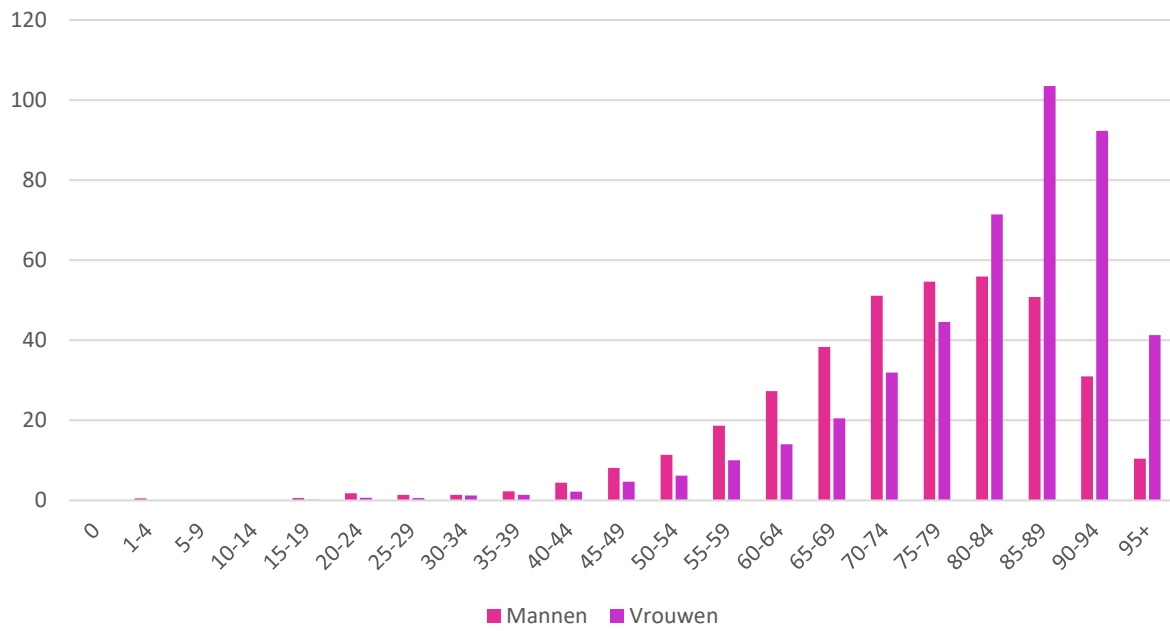
< 0% (afname)	0 tot 20%	20 tot 40%	40 tot 60%	60% en meer
Sportblessures	Borstkanker	Non-Hodgkin lymfomen	Huidkanker	Dementie
Letsel als gevolg van geweld	Nek- en rugklachten	Dikkedarmkanker	Hartritestoornissen (boezemfibrilleren)	Hartfalen
Migraine	Infectieziekten van het maagdarmkanaal	Longkanker	Beroerte	Ziekte van Parkinson
Zelftoegebracht letsel	Contacteczeem	COPD	Gezichtsstoornissen	
Overspannenheid en burn-out	Epilepsie	Diabetes mellitus	Hartstilstand	
Arbeidsongevallen	Baarmoederhalskanker	Infecties van de onderste luchtwegen	Aandoeningen van het endocard	
	Constitutioneel eczeem	ADHD	Coronaire hartziekten	
	Verkeersongevallen	Reumatoïde artritis	Gehoorsstoornissen	
	Stemmingsstoornissen	Privé-ongevallen	Osteoporose	
	Nierfalen		Artrose	
	Astma		Prostaatcancer	
	Influenza			
	Angststoornissen			
	Gedragstoornissen			
	Verstandelijke beperking			
	Schizofrenie			
	Persoonlijkheidsstoornissen			
	Autisme			

Zorgkosten per ziektebeeld en sector

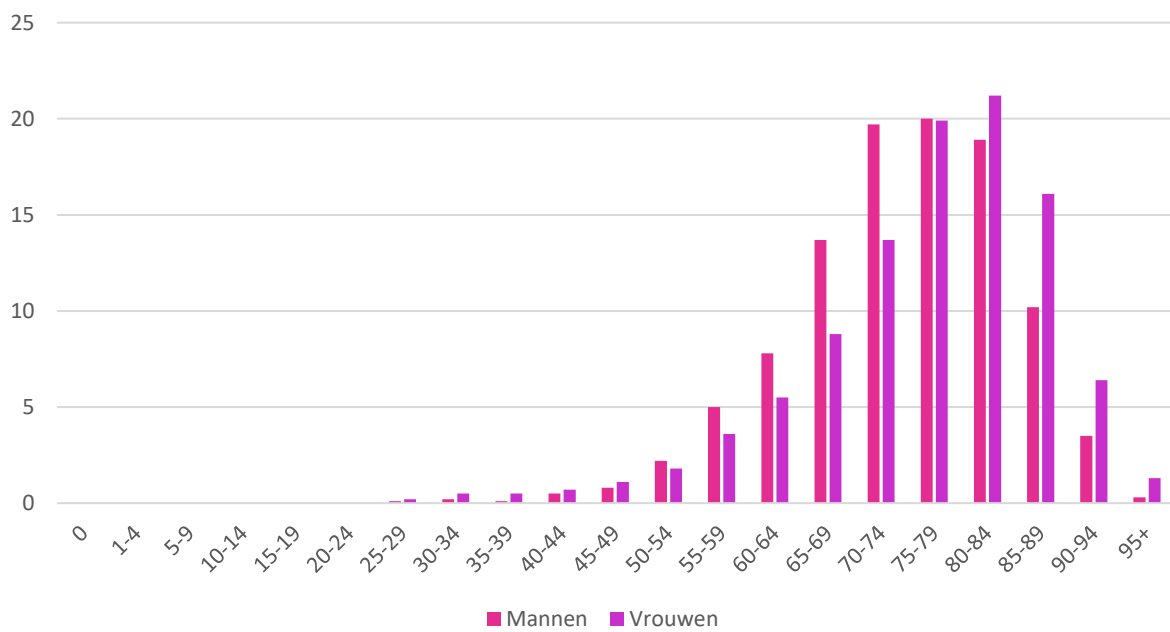
De zorguitgaven per ziektebeeld liggen bij dementie veruit het hoogst en zijn op hogere leeftijd bij vrouwen veel hoger dan bij mannen. Dit laatste geldt ook voor hartfalen. Bij COPD worden de meeste uitgaven gemaakt in de ouderenzorg, daarna ziekenhuiszorg, genees- en hulpmiddelen en eerstelijnszorg. De kosten voor dementie liggen nagenoeg alleen in de ouderenzorg. Bij hartfalen worden er met name kosten gemaakt in de ziekenhuiszorg en ouderenzorg. Bij de ziekte van Parkinson worden de meeste kosten gemaakt in de ouderenzorg, daarna genees- en hulpmiddelen, eerstelijnszorg en ziekenhuiszorg.

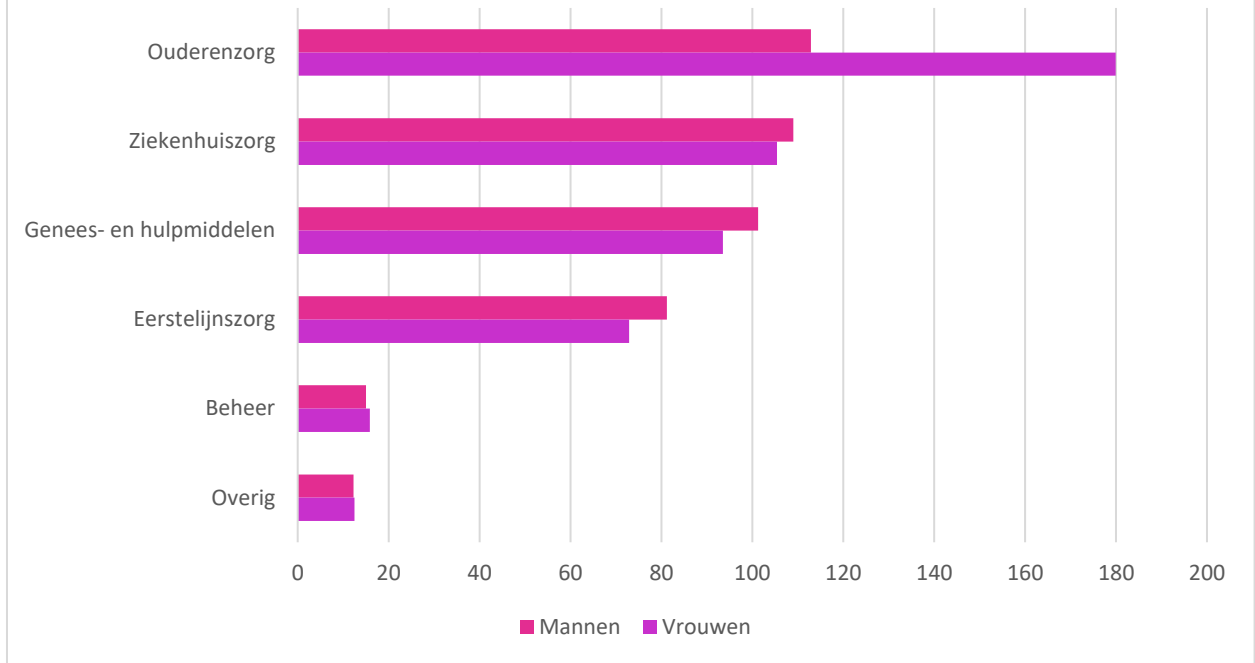
Zorguitgaven hartfalen totaal (miljoen euro) 2017

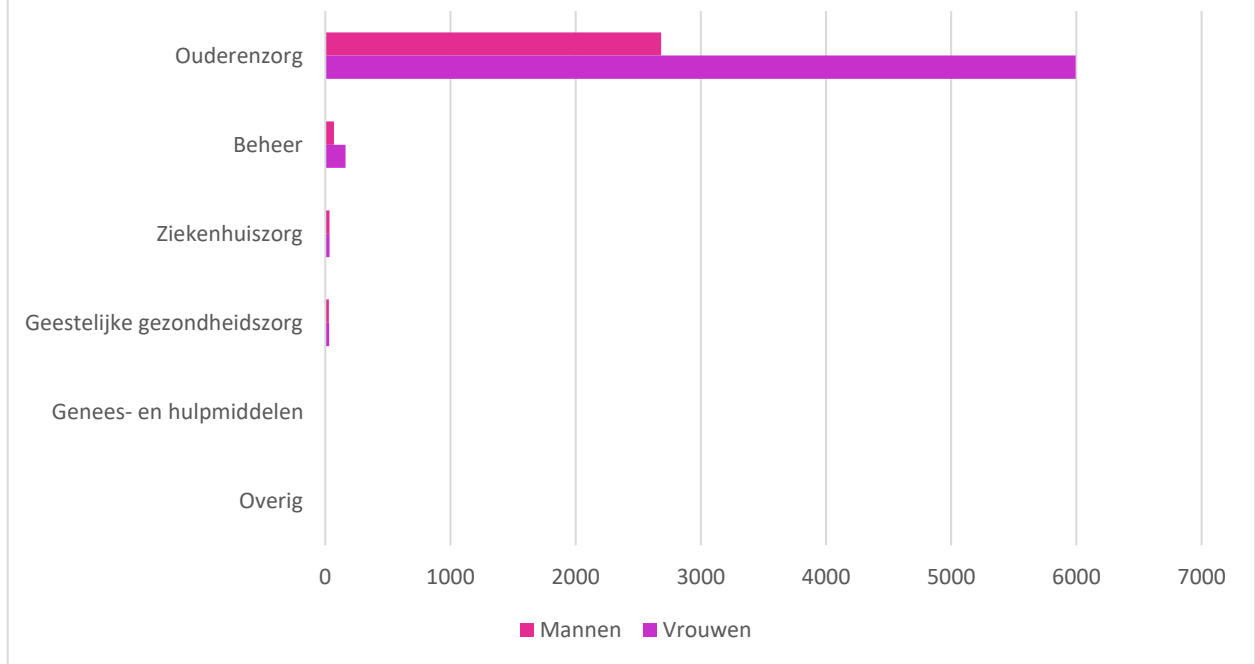
Zorguitgaven ziekte van Parkinson totaal (miljoen euro) 2017

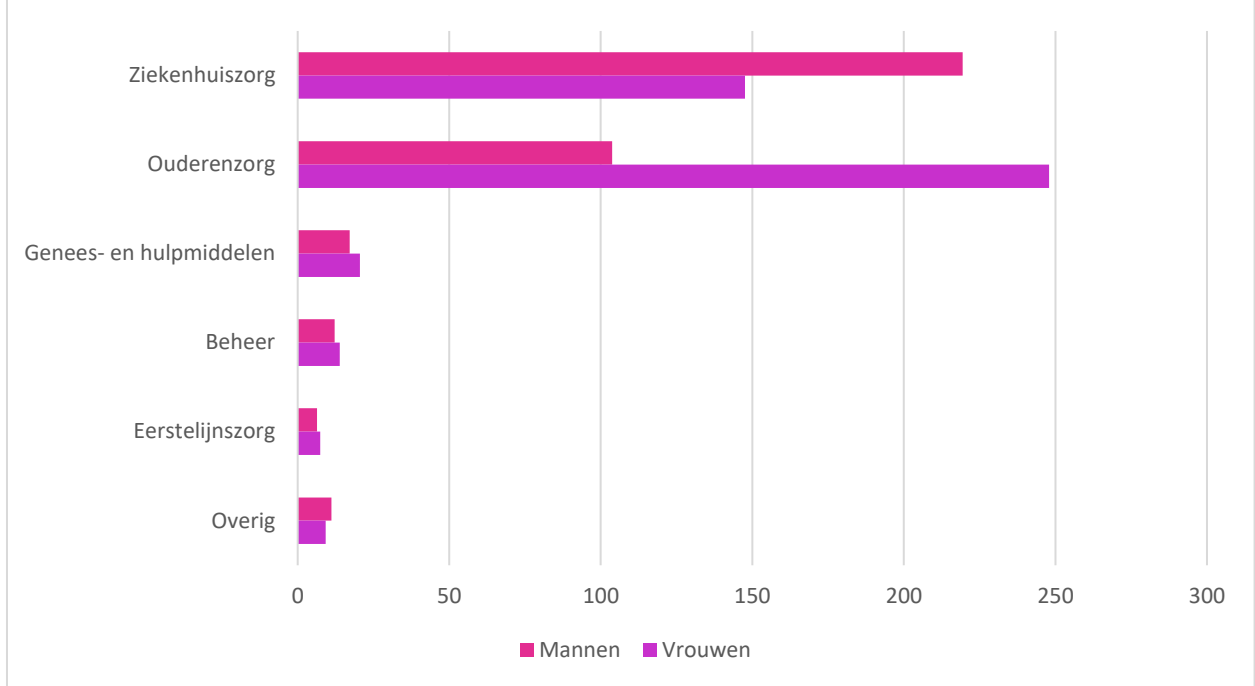
Zorguitgaven COPD naar sector (miljoen euro) 2017

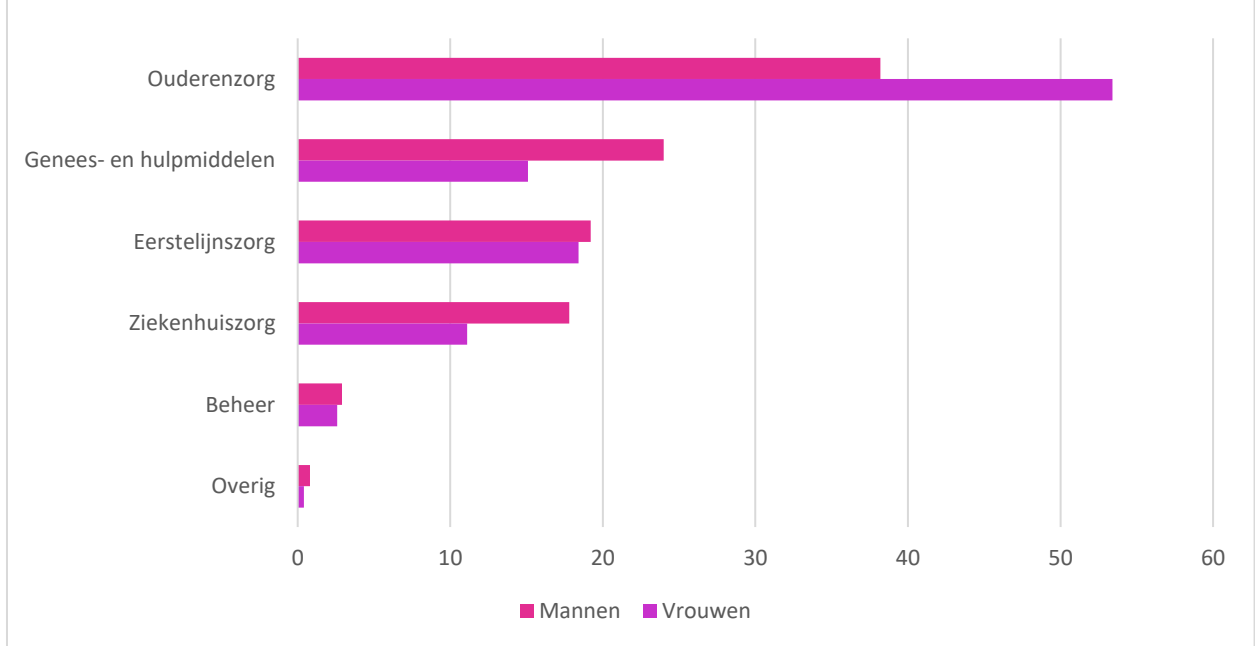
Zorguitgaven dementie naar sector (miljoen euro) 2017

Zorguitgaven hartfalen naar sector (miljoen euro) 2017

Zorguitgaven ziekte van Parkinson naar sector (miljoen euro) 2017

Zorgkosten palliatieve fase per ziektebeeld¹

Palliatieve patiënten overleden aan Alzheimer of Parkinson hebben gemiddeld relatief hoge zorgkosten in het laatste levensjaar. Voor COPD en hartaandoeningen liggen de kosten in het laatste levensjaar lager. Wanneer gekeken wordt naar het aandeel totale kosten zien we hoge percentages bij Alzheimer en hartaandoeningen, vanwege het hogere aantal overledenen.¹

Tabel 10 Aantal palliatieve patiënten en de gemiddelde kosten in het laatste levensjaar per doodsoorzaak waarvoor palliatieve zorg relevant is¹

Aandoening	Aantal overledenen	Aandeel van totaal palliatieve patiënten	Gemiddelde kosten	Totale kosten (x mln)	Aandeel totale kosten
Alzheimer	18.052	16,4%	€ 67.323	€ 1.215	23,3%
COPD	7.186	6,5%	€ 45.314	€ 326	6,2%
CVA	9.170	8,3%	€ 49.333	€ 452	8,7%
Hart	25.413	23,1%	€ 37.354	€ 949	18,2%
Kanker	44.641	40,6%	€ 43.809	€ 1.956	37,5%
Lever	1.129	1,0%	€ 39.382	€ 44	0,9%
Mot. Neur./ Hunt.	623	0,6%	€ 63.373	€ 39	0,8%
MS	371	0,3%	€ 67.359	€ 25	0,5%
Nieren	1.612	1,5%	€ 57.000	€ 92	1,8%
Parkinson	1.855	1,7%	€ 65.795	€ 122	2,3%

¹ Bron: https://puc.overheid.nl/nza/doc/PUC_625158_22/1/

Voor patiënten overleden aan COPD liggen de zorgkosten van eerstelijnsverblijf, ambulance, paramedische zorg en GGZ in het laatste levensjaar relatief hoog. De palliatieve fase bij COPD patiënten heeft een onvoorspelbaar karakter qua zorgbehoefte. Stabiele periodes wisselen periodes van sterke achteruitgang af.

Bij patiënten overleden aan Parkinson zijn de zorgkosten voor paramedische, farmaceutische en langdurige zorg relatief hoog.

Bij patiënten overleden aan Alzheimer zijn de zorgkosten voor geriatrische revalidatiezorg en langdurige zorg in het laatste levensjaar relatief hoog.

Voor patiënten overleden aan hartfalen zijn de kosten op alle onderdelen ongeveer gemiddeld.

Medisch specialistische zorg ligt juist bij kanker, leverfalen en nierfalen hoog in het laatste levensjaar.¹

Tabel 11 Gemiddelde kosten per gebruiker in het laatste levensjaar, uitgesplitst naar doodsoorzaak en per zorgsector

	Alzheimer	COPD	CVA	Hartfalen	Kanker	Leverfalen	Nierfalen	Parkinson
AMB	€ 960	€ 1.487	€ 1.168	€ 1.157	€ 1.117	€ 1.217	€ 1.441	€ 1.142
DGM	€ 2.242	€ 4.574	€ 3.123	€ 4.212	€ 12.392	€ 3.750	€ 3.719	€ 4.502
ELV	€ 7.901	€ 9.034	€ 6.502	€ 7.360	€ 8.926	€ 7.308	€ 6.992	€ 7.563
FRM	€ 952	€ 2.452	€ 1.116	€ 1.550	€ 2.447	€ 1.836	€ 2.568	€ 3.277
GGZ	€ 5.388	€ 6.136	€ 4.252	€ 4.771	€ 4.206	€ 5.111	€ 4.931	€ 4.918
GRZ	€ 15.087	€ 3.288	€ 14.279	€ 12.700	€ 12.555	€ 13.242	€ 12.729	€ 14.561
HAZ	€ 833	€ 977	€ 708	€ 813	€ 1.273	€ 742	€ 997	€ 956
HLP	€ 731	€ 1.152	€ 797	€ 854	€ 964	€ 726	€ 942	€ 1.064
MSZ	€ 4.067	€ 14.712	€ 13.072	€ 12.344	€ 20.053	€ 22.577	€ 24.938	€ 7.363
PMZ	€ 590	€ 9.916	€ 891	€ 667	€ 556	€ 536	€ 652	€ 1.522
WLZ	€ 65.821	€ 49.941	€ 55.645	€ 47.917	€ 42.308	€ 38.450	€ 49.761	€ 60.322
WVP	€ 10.548	€ 10.529	€ 9.982	€ 10.731	€ 8.865	€ 7.584	€ 12.068	€ 13.869

Tabel 12 Legenda bij tabel 11

AMB	ambulance
DGM	dure geneesmiddelen
ELV	eerstelijnsverblijf
FRM	farmacie
GGZ	geestelijke gezondheidszorg
GRZ	geriatrische revalidatiezorg
HAZ	huisartsenzorg
HLP	hulpmiddelen
MSZ	medisch specialistische zorg
PMZ	paramedische zorg
WLZ	langdurige zorg
WVP	wijkverpleging

Zorgkosten totaal per ziektebeeld

De gemiddelde klinische opname duur ligt voor hartfalen het hoogst, vervolgens parkinsonisme en als laatste COPD. Er zijn geen openbare gegevens beschikbaar hierover voor dementie.

Tabel 13 Ziekenhuisopnames COPD (2017)

	Totaal	Mannen	Vrouwen
Klinische opnamen	33.735	15.955	17.785
Klinische opnamedagen	256.985	117.945	139.040
Gemiddelde opnameduur (dagen)	7,6	7,4	7,8
Dagopnamen	1.175	595	580
Observaties	470	250	220

Tabel 14 Overzicht type zorggebruik dementie (2012)

Type zorggebruik	Percentage
Opname in ziekenhuis	24
Bezoek aan huisartsenpost of visite van arts buiten kantooruren	39
Tijdelijke opname in verzorgingshuis	3
Tijdelijke opname in verpleeghuis	3
Tijdelijke opname vanwege een crisissituatie	3
Gebruik dagactiviteitencentrum of ontmoetingscentrum	18
Gebruik dagopvang verzorgingshuis	14
Gebruik dagopvang verpleeghuis	7
Thuiszorg	53
Gemiddeld aantal uur per week bij gebruikers	6,6
Georganiseerde groepsvakantie	2
Gemiddeld aantal weken bij gebruikers	1

Tabel 15 Ziekenhuisopnamen hartfalen (2017)

Soort	Aantal
Klinische opnamen	29.680
Klinische opnamedagen	251.885
Gemiddelde opnameduur (dagen)	8,5
Dagopnamen	2.175
Observaties	1.210

Tabel 16 Ziekenhuisopnamen voor parkinsonisme (2017)

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Klinische opnamen	1.070	650	1.720
Klinische opnamedagen	8.695	5.040	13.740
Gemiddelde opnameduur (dagen)	8,1	7,7	8
Dagopnamen	320	170	495
Observaties	5	5	10

Zorggebruik palliatieve fase per ziektebeeld

Een kwart van de patiënten met COPD heeft in de laatste week voor het overlijden nog minstens één ziekenhuisopname gehad. Ziektebeelden zoals COPD, maar ook hartfalen kennen vaak een grillig verloop. Waarbij het soms moeilijk inschatten is of de ziekte zich gaat stabiliseren of dat uiteindelijk de palliatieve of zelfs terminale fase intreedt. Voor hartaandoeningen is dit 18%, Parkinson 6% en Alzheimer 1%. In de laatste 3 maanden is meer dan de helft van de COPD patiënten nog opgenomen geweest in het ziekenhuis, evenals patiënten met hartaandoeningen. Voor Parkinson is dit 21% en Alzheimer 9%.

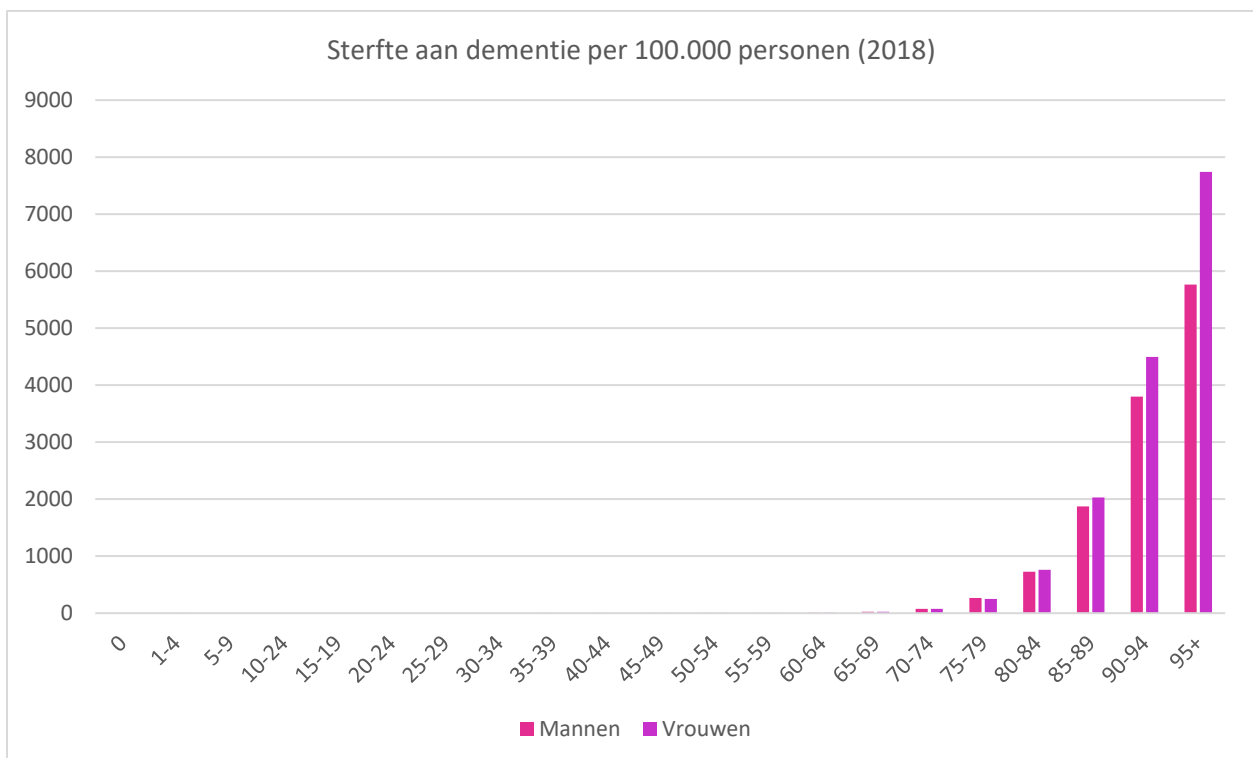
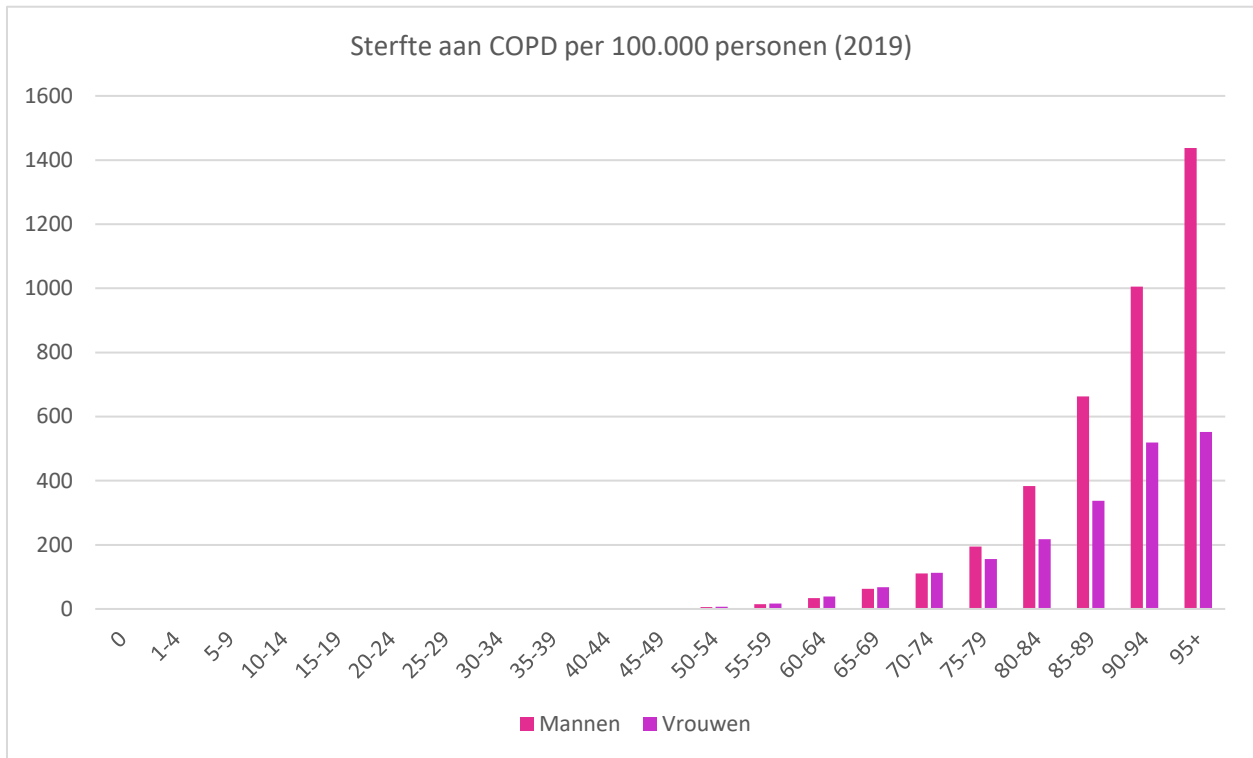
Behalve deze aandoeningen wordt ook meer dan een kwart van de patiënten met CVA en leveraandoeningen in de laatste week voor het overlijden opgenomen in het ziekenhuis. In de laatste 3 maanden voor het overlijden valt op dat ruim driekwart van de patiënten met leveraandoeningen werd opgenomen. Andere opvallendheden zijn hierbij CVA (52%), Kanker (58%) en nieraandoeningen (47%).¹

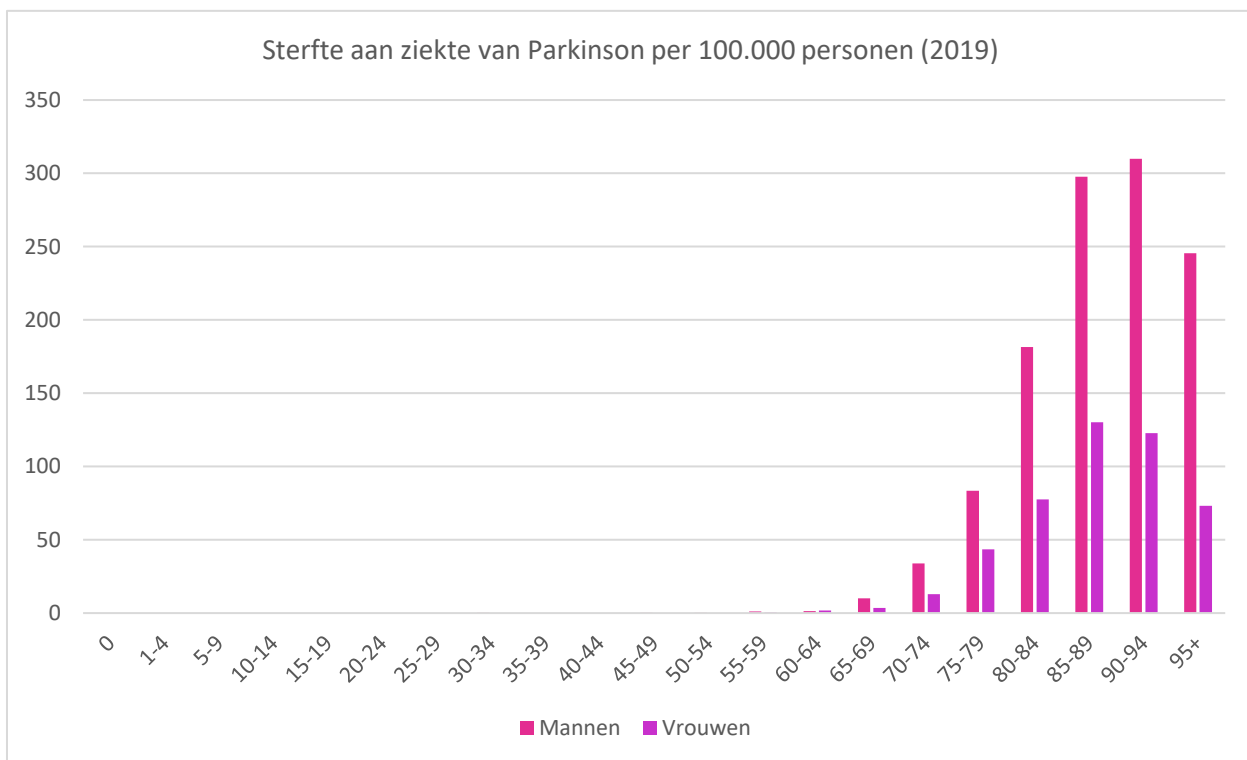
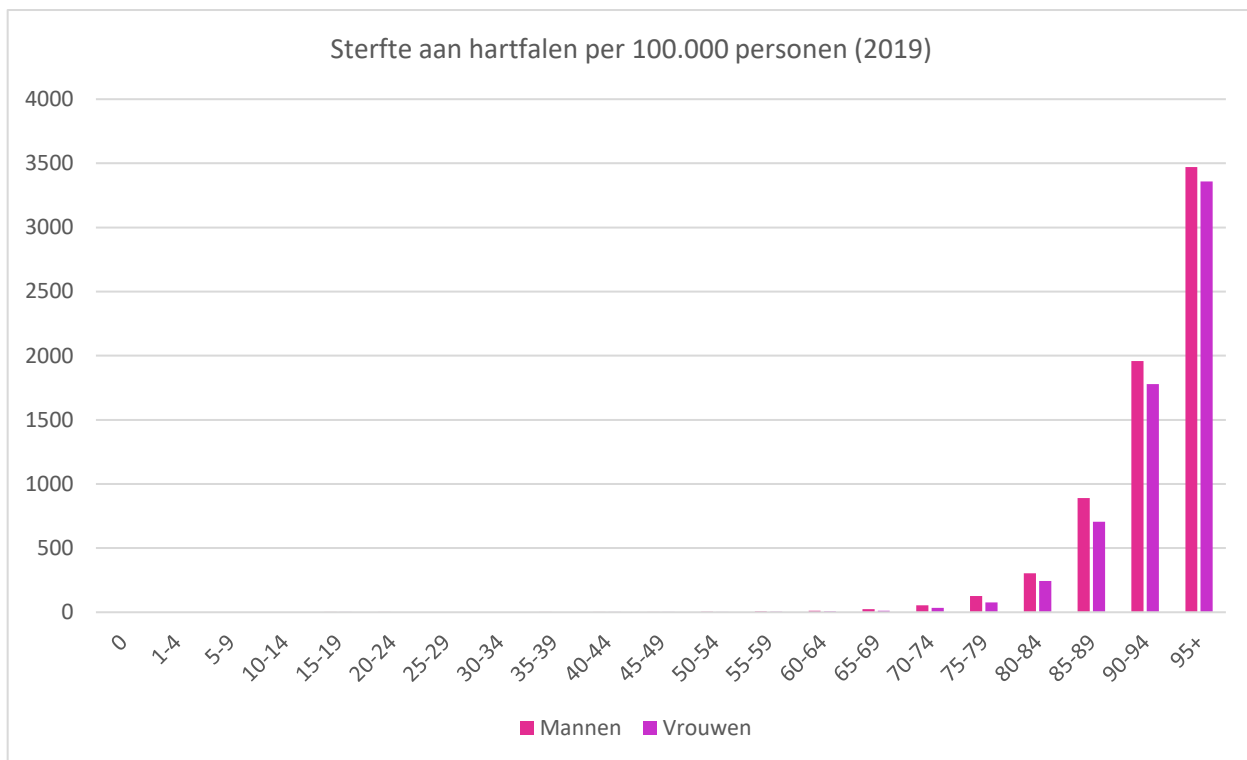
Tabel 17 Percentage van de palliatieve populatie per doodsoorzaak met minstens één ziekenhuisopname een bepaalde tijd voorafgaand aan het overlijden

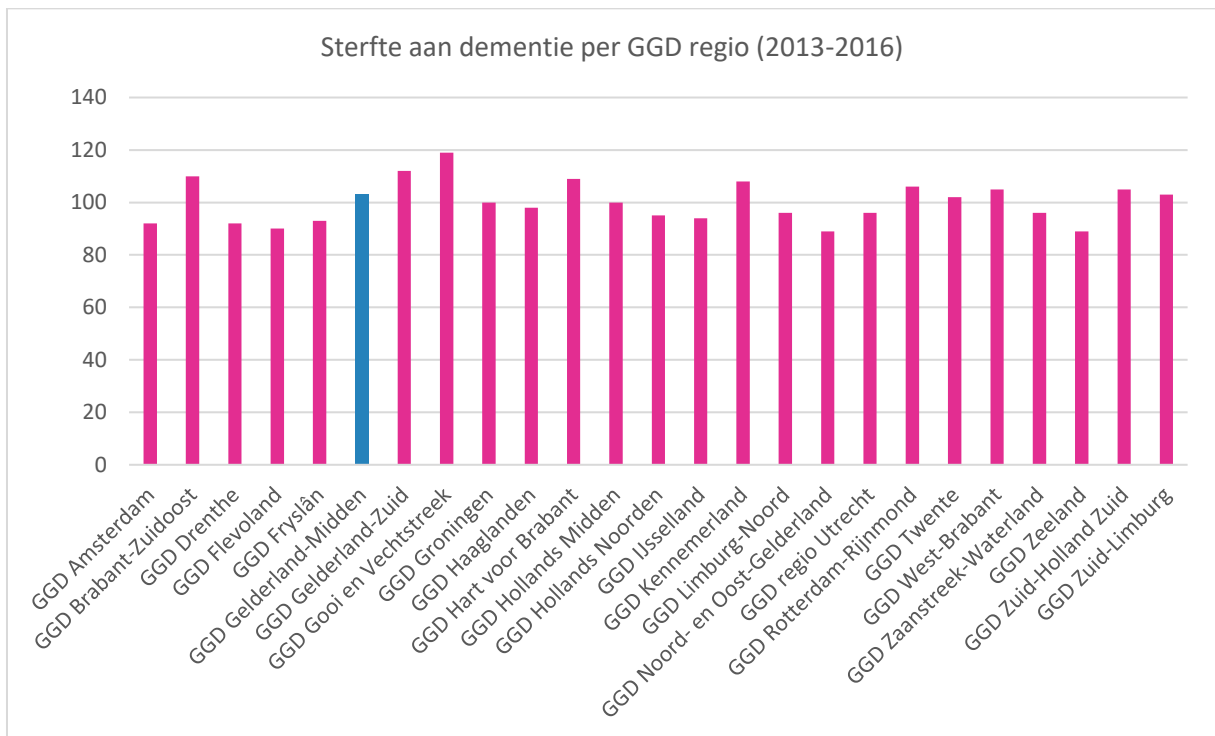
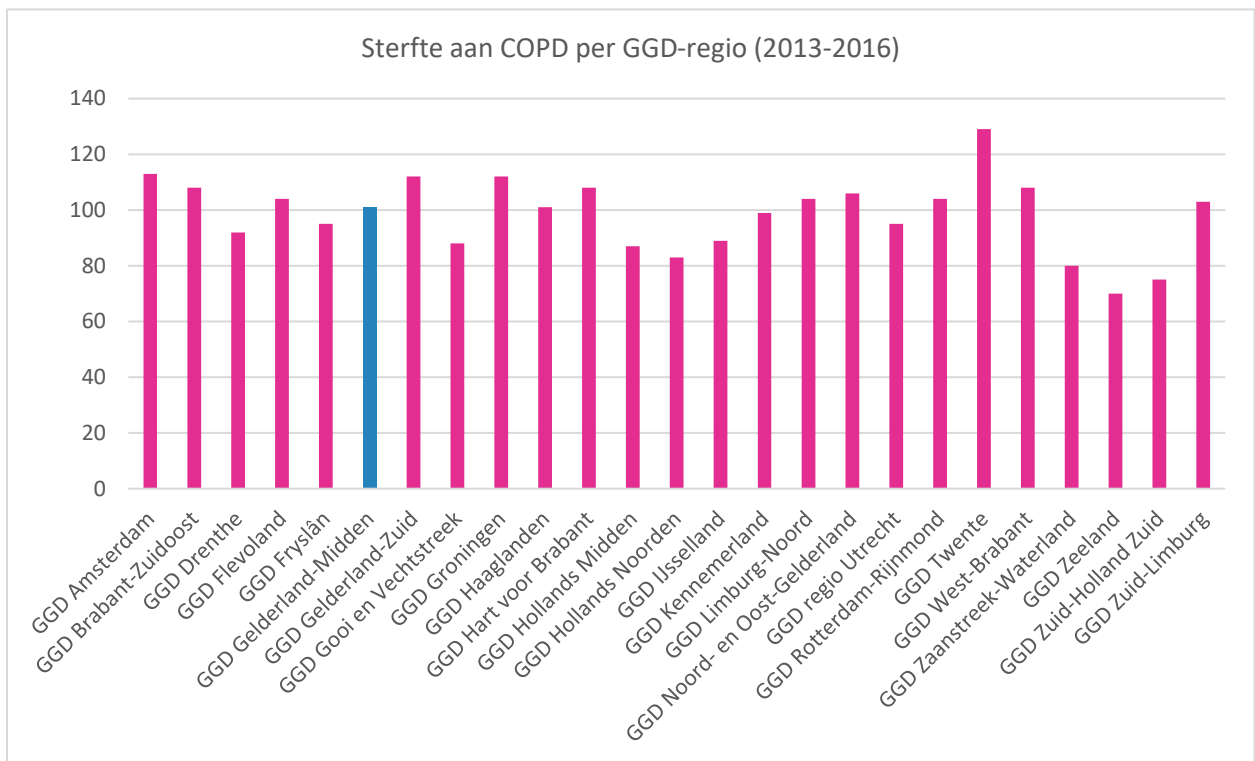
	Laatste jaar tot overlijden	Laatste 6 mnd tot overlijden	Laatste 3 mnd tot overlijden	Laatste maand tot overlijden	Laatste week tot overlijden
Alzheimer	18,1	12,72	8,55	4,36	1,42
COPD	68,79	60,98	54,26	43,45	25,52
CVA	62,1	56,29	51,79	43,25	27,07
Hartaandoeningen	54,81	48,18	51,23	32,42	18,02
Kanker	76,6	67,88	57,72	37,4	12,75
Leveraandoeningen	86,36	81,58	76,79	61,91	28,43
Mot. Neur./ Hunt.	53,45	42,54	32,1	22,79	11,72
MS	40,43	33,42	27,49	22,37	13,48
Nieraandoeningen	62,16	54,78	47,32	35,42	15,94
Parkinson	32,67	25,55	20,97	14,29	6,09

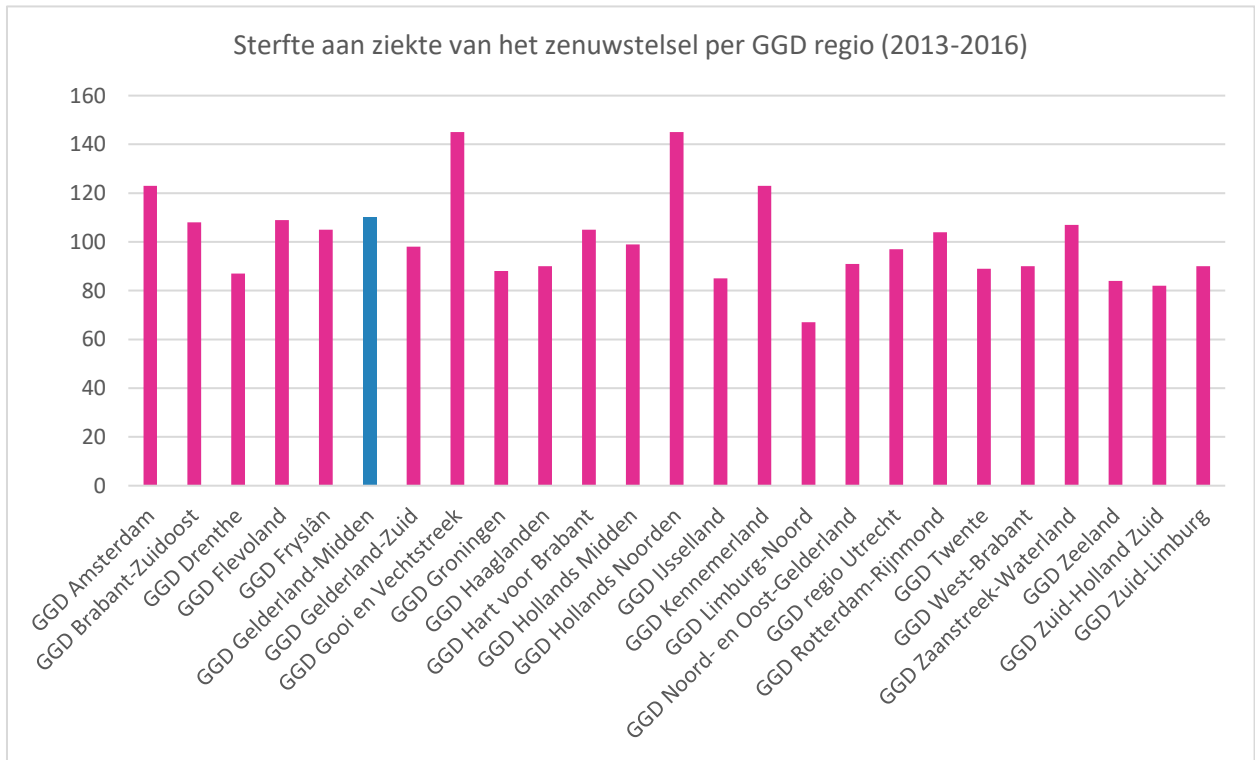
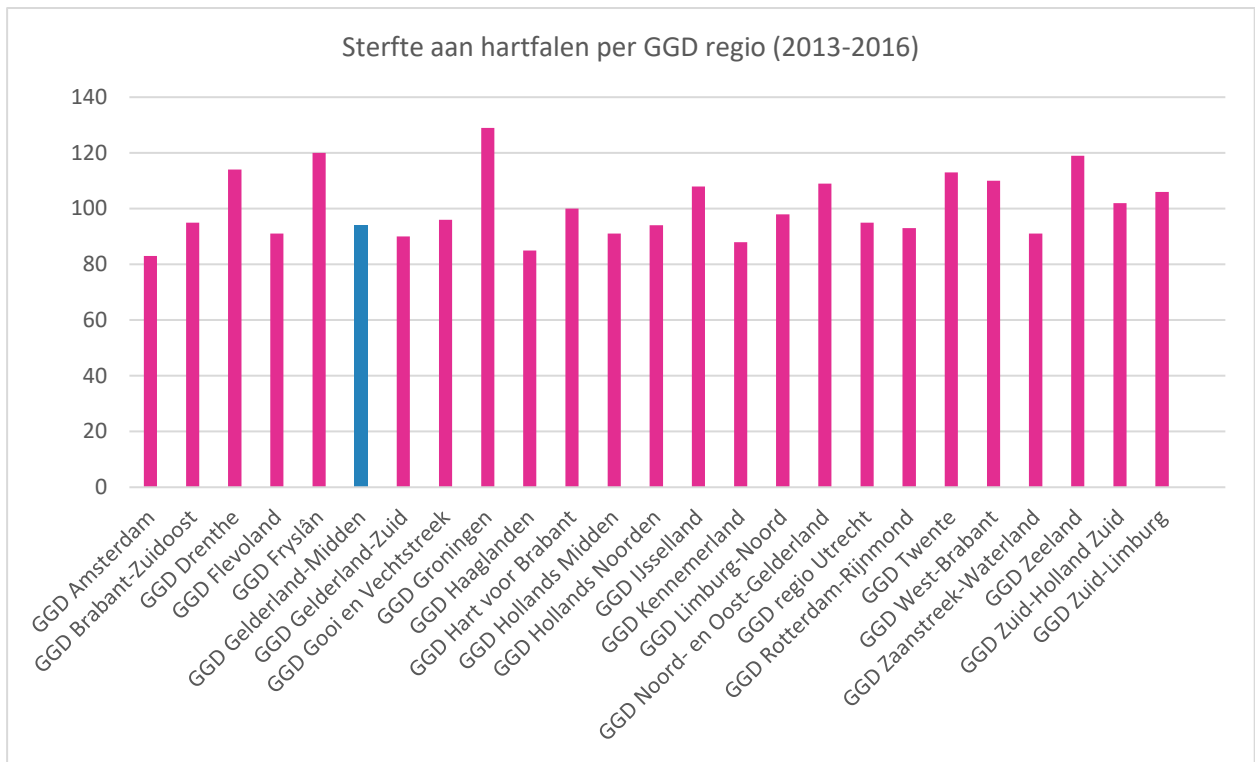
Sterfte

De plaats van overlijden is bij dementie bijna altijd het verpleeg- of verzorgingshuis. Patiënten met hartfalen sterven nagenoeg even vaak in het ziekenhuis als thuis. Voor de andere twee ziektebeelden zijn hierover geen openbare gegevens gevonden.

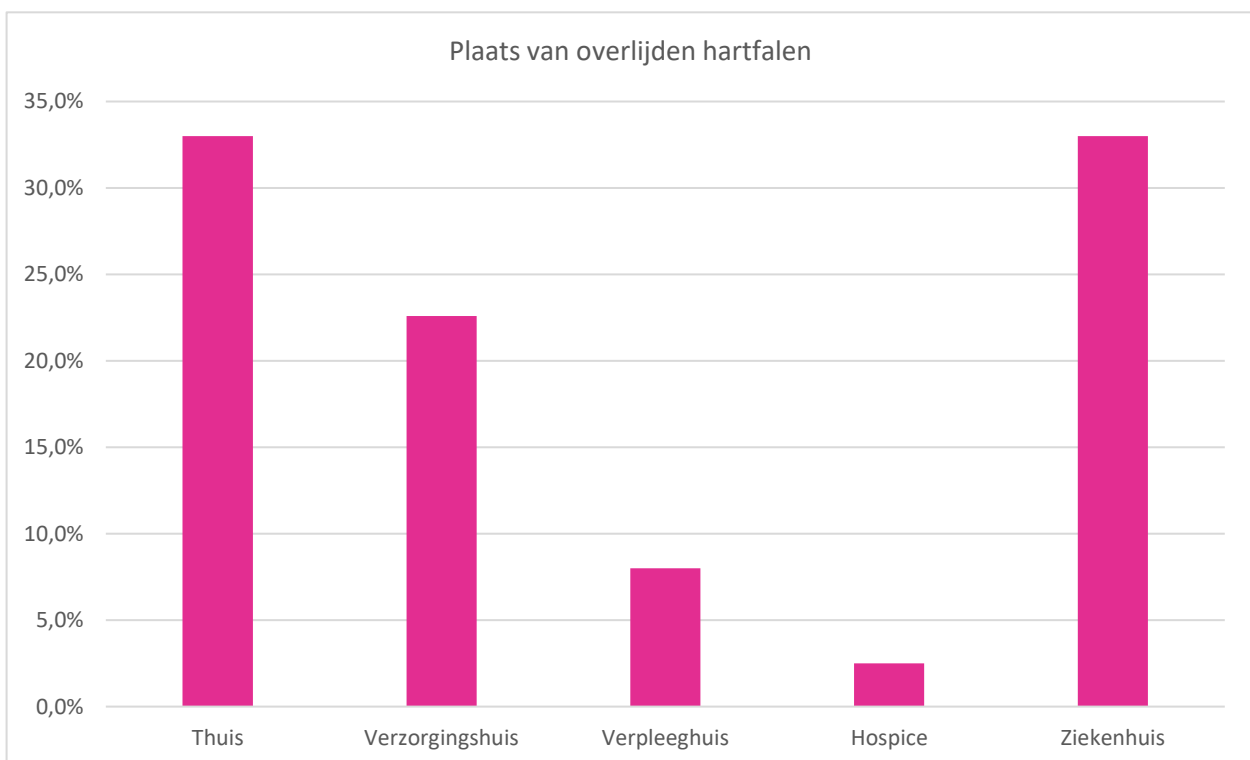
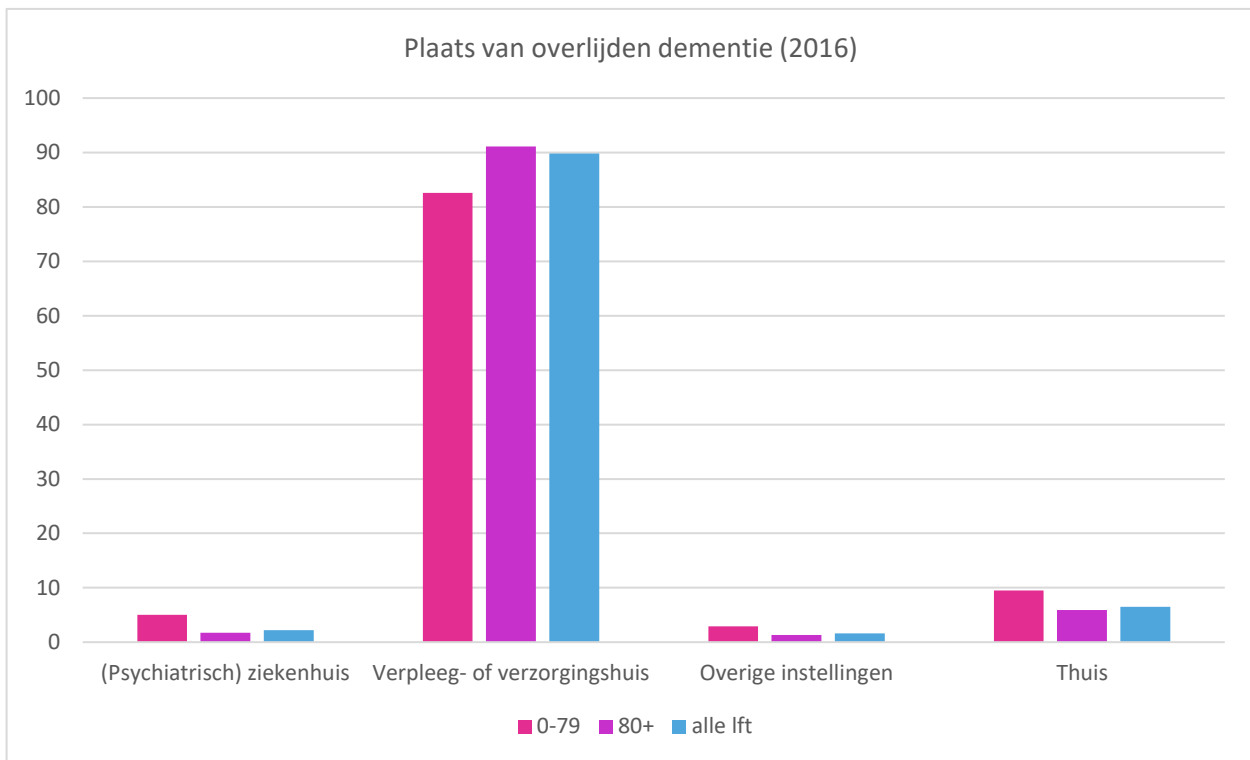

! Plaats van overlijden niet beschikbaar voor COPD en Parkinson

Behoeftte van de patiënt

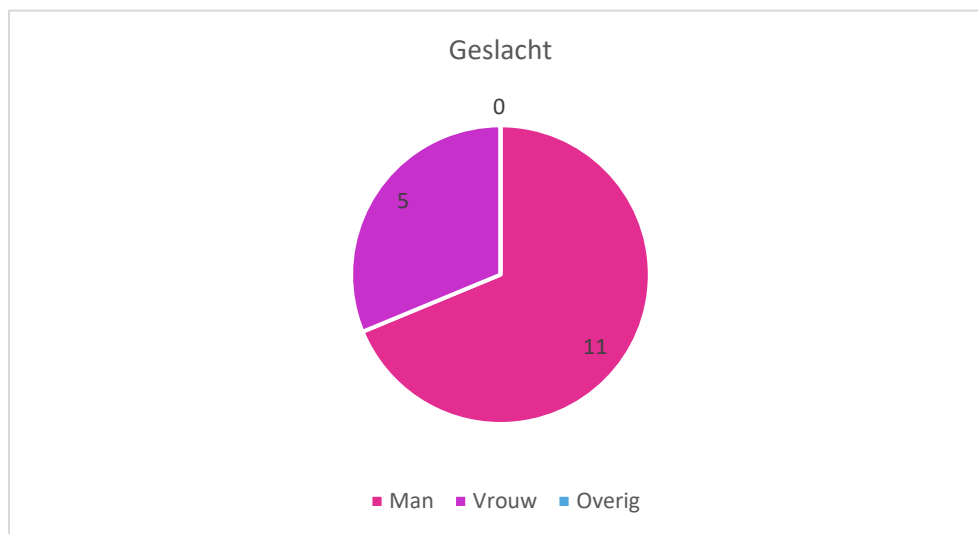
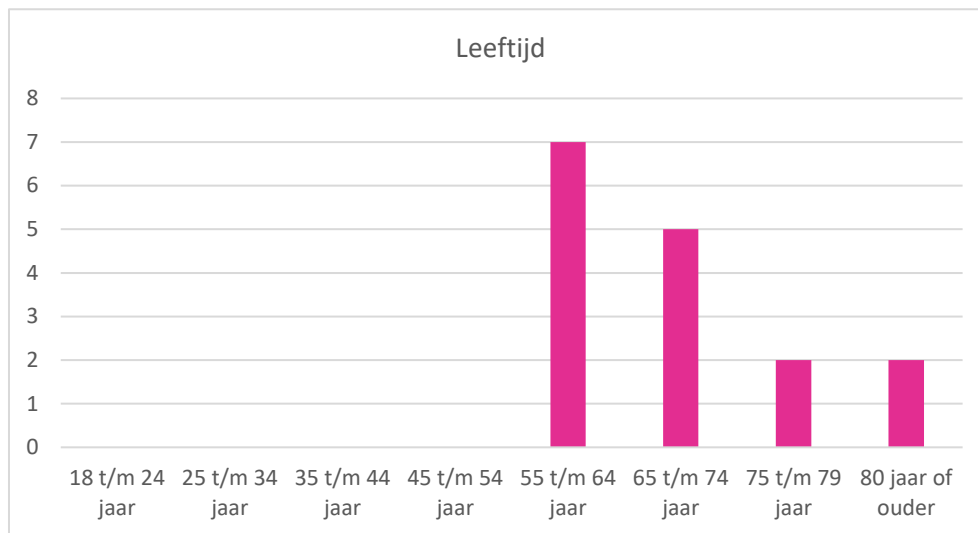
Enquête

Naast het ophalen van data uit met name openbare bronnen, is er binnen dit regiobeeld ook onderzoek gedaan onder mensen met COPD. Hierbij zijn mensen met COPD middels een enquête bevroegd naar hun wensen en behoeften op het gebied van toekomstige zorgplanning. Deze informatie is relevant ten behoeve van de integratie van toekomstige zorgplanning in de zorg voor mensen met COPD.

Het verzamelen van de informatie ging gepaard met enkele (bijzondere) uitdagingen. Vanwege de pandemie was het allereerst een uitdaging om de enquête bij voldoende mensen te kunnen afnemen. Daarnaast is de enquête qua onderwerp gevoelig van aard. Daarom is er bewust voor gekozen om de enquêtes uit te laten delen door gespecialiseerd verpleegkundig consulenten die persoonlijk in contact komen met mensen met COPD. Door persoonlijk de enquête uit te reiken cq. af te nemen kon deze voor uitreiking goed toegelicht worden. De professionals hebben de patiënten gevraagd om de vragenlijst in te vullen, al dan niet samen met hen. Dit kon zowel op papier als digitaal.

Deelnemers

In de periode van december 2020 tot en met januari 2021 is er een enquête uitgezet onder mensen met COPD. Er zijn in totaal 16 ingevulde enquêtes retour gekomen. Door de professionals is niet teruggekoppeld hoeveel enquêtes er zijn uitgedeeld. Alle respondenten waren ouder dan 55 jaar waarvan een kwart ouder dan 75 jaar. Bijna driekwart van de respondenten was man.

De meeste deelnemers van de enquête komen uit Arnhem:

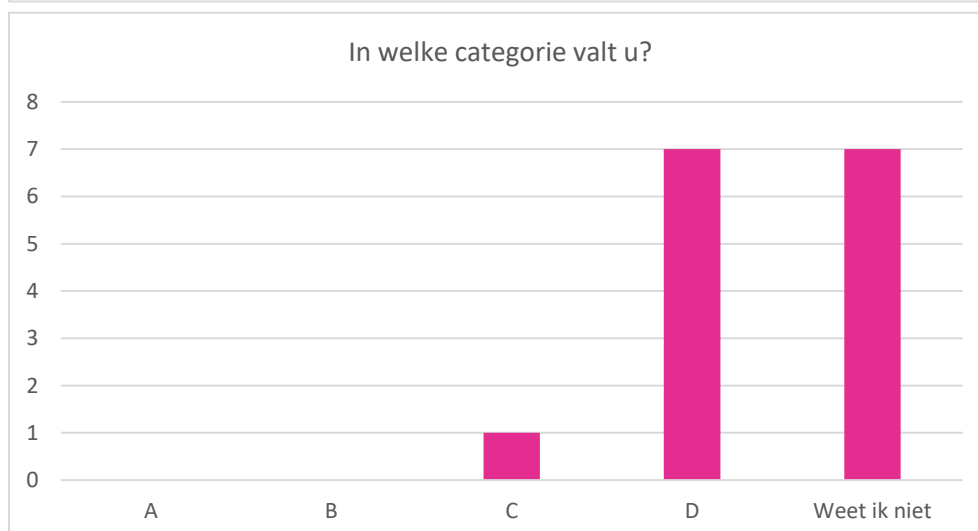
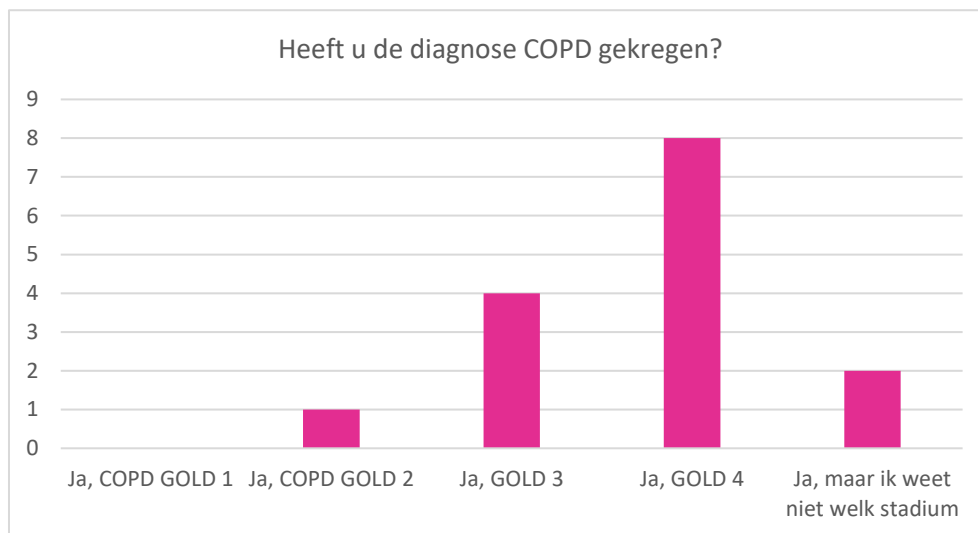
Woonplaats	Aantal
Arnhem	10
Huissen	1
Zevenaar	2
Didam	1

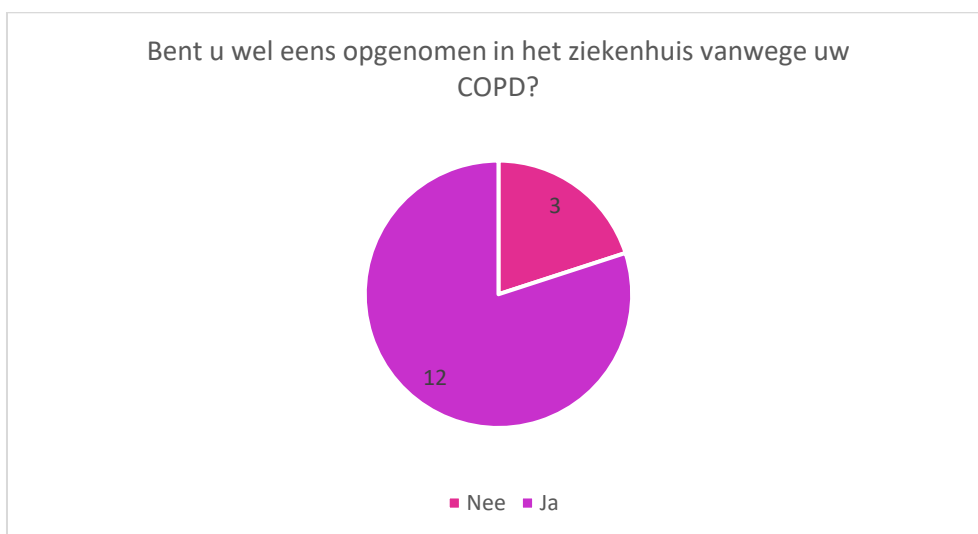
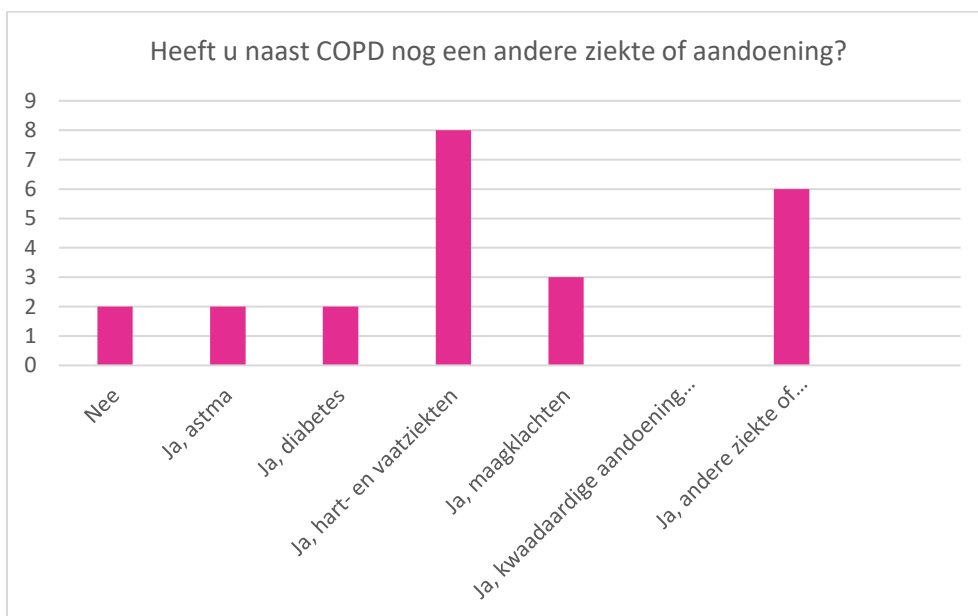
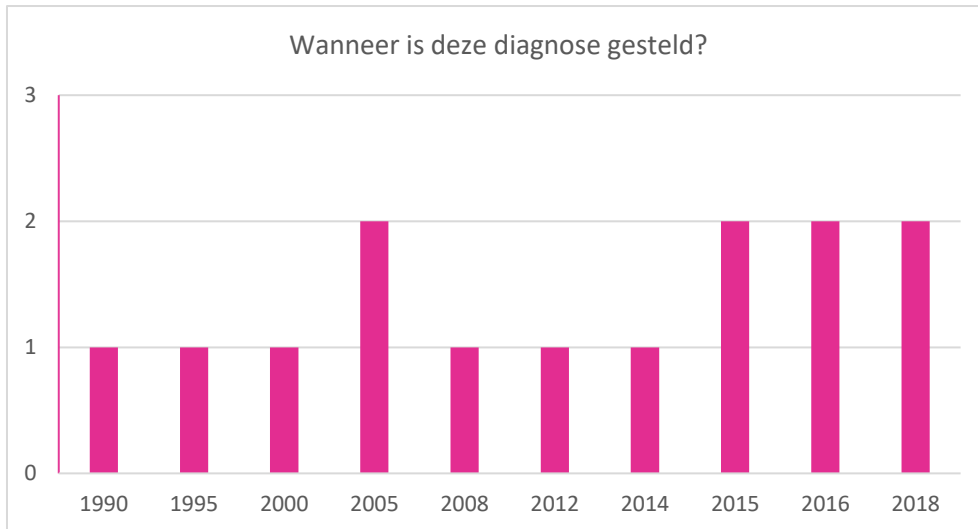
Het ziektebeeld van de deelnemers

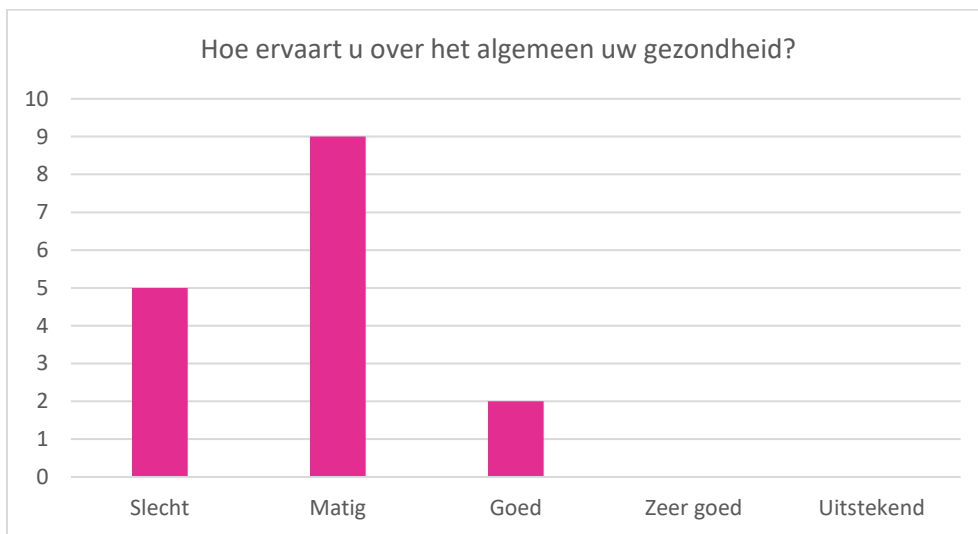
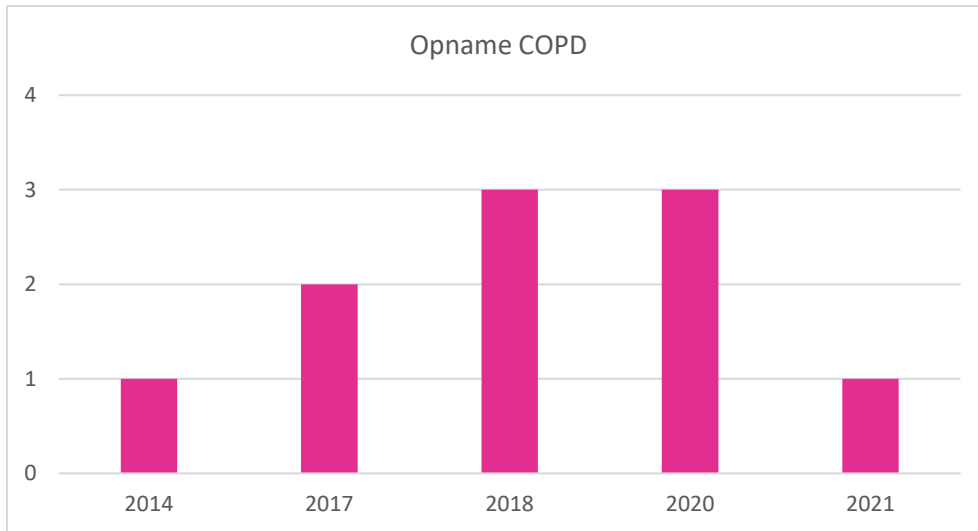
De helft van de respondenten heeft COPD GOLD 4. Een kwart heeft COPD GOLD 3. Bijna de helft van de respondenten valt daarbij in categorie D wat betekent dat zij lijden aan een ernstigere vorm van COPD. Opvallend is dat de 44% (7 van de 16) van de respondenten niet weet in welke categorie zij vallen.

Onder de deelnemers zien we zowel mensen bij wie de ziekte al lang geleden is gesteld (vanaf 1990), als ook mensen die recenter (2018) de diagnose hebben gekregen. Bijna 90% (14 van de 16) van de respondenten heeft naast COPD ook een andere ziekte of aandoening.

Driekwart van de respondenten is wel eens opgenomen geweest in het ziekenhuis vanwege COPD waarvan een aantal nog recentelijk. Bijna 90% (14 van de 16) van de respondenten ervaart hun gezondheid als slecht of matig.

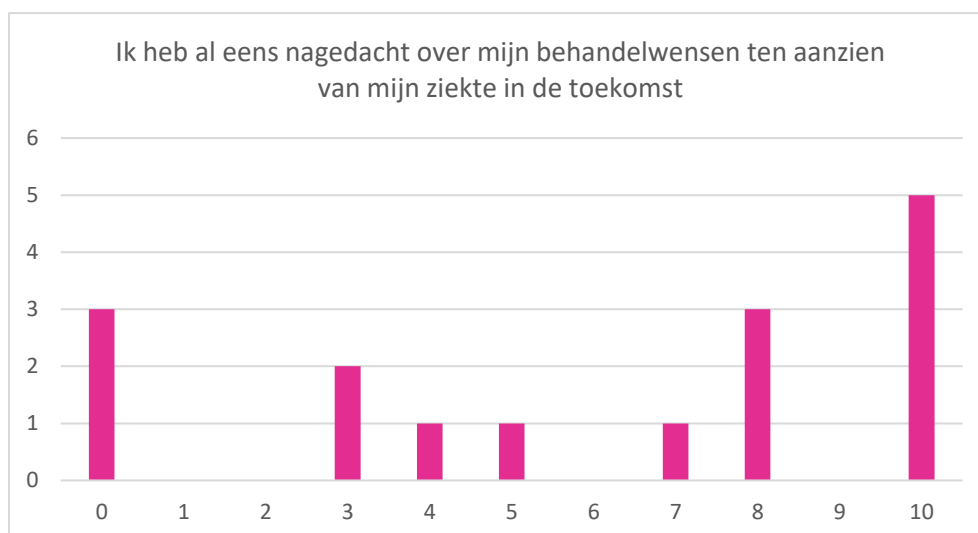
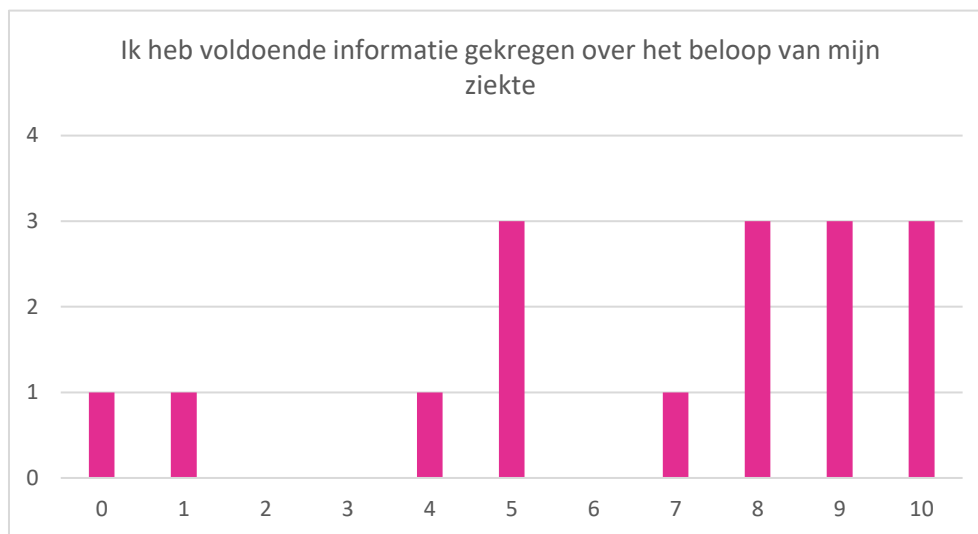

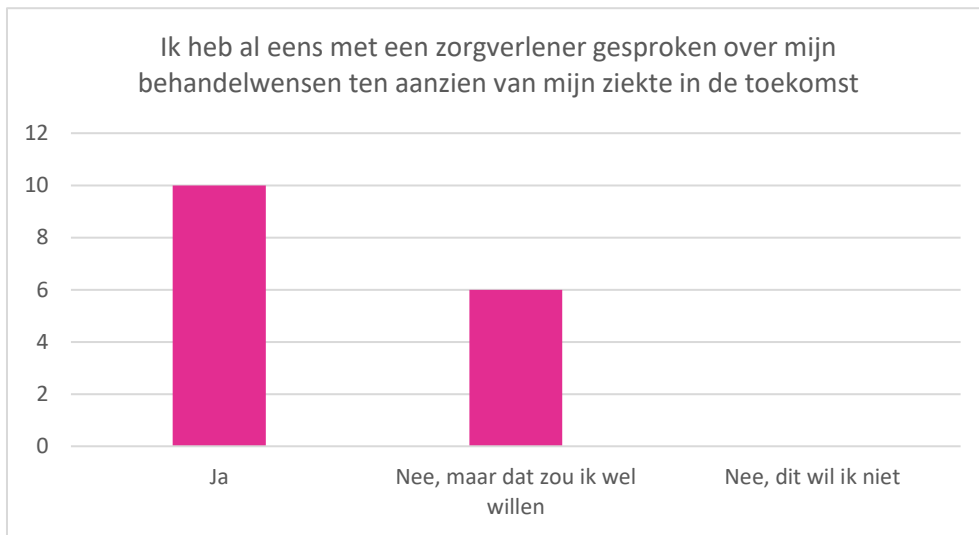

Toekomst

Ruim de helft van de respondenten geeft aan voldoende informatie te hebben gekregen over het beloop van hun ziekte. Bijna een kwart geeft aan onvoldoende informatie te hebben gekregen.

Ruim de helft (56%, 9 van de 16 respondenten) heeft wel eens nagedacht over hun behandelwensen ten aanzien van hun ziekte in de toekomst. Van de respondenten geeft 63% (10 van de 16) aanook al eens met een zorgverlener te hebben gesproken over hun behandelwensen. De overige respondenten (38%, 6 van de 16) geeft aan hierover te willen spreken met een zorgverlener.

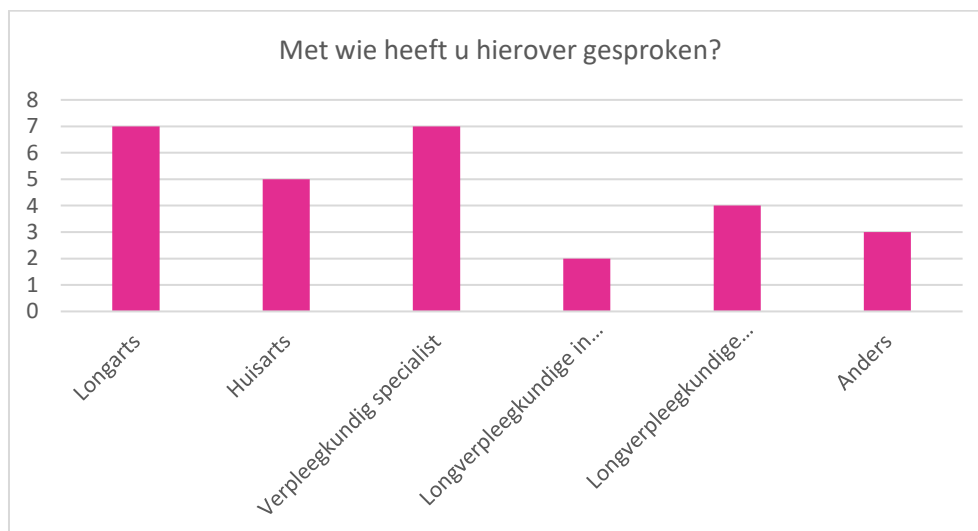

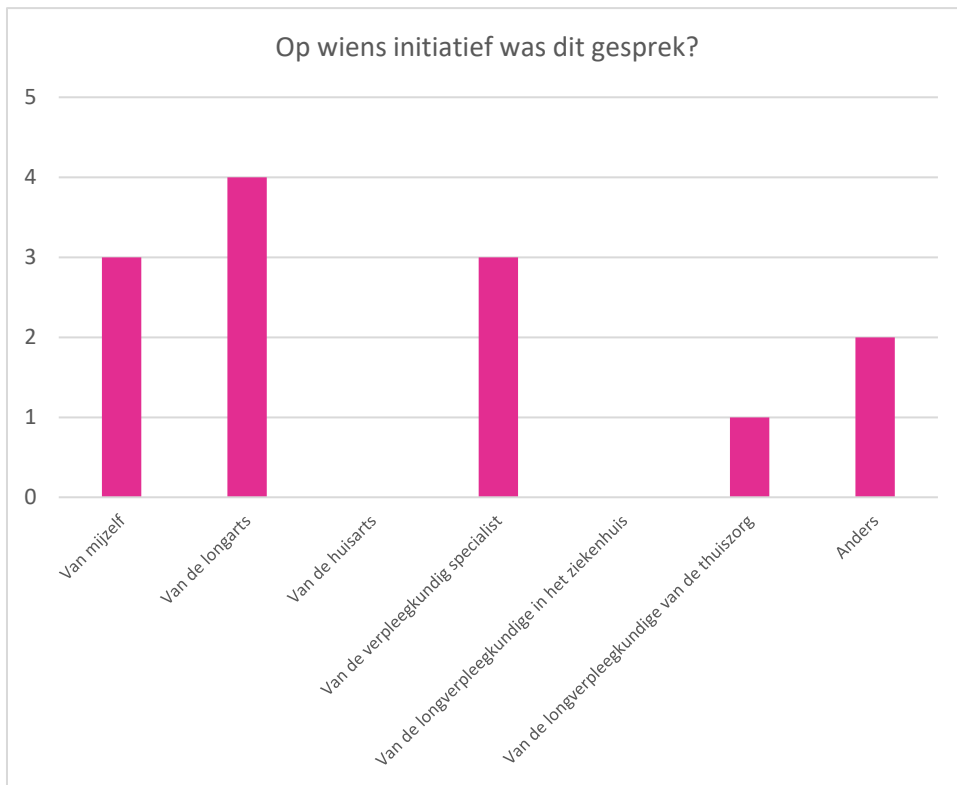
Het gesprek over behandelwensen ten aanzien van de ziekte

Deze vragen zijn alleen gesteld aan mensen die op de vorige vraag 'Ja' hebben beantwoord.

Er is een grote variëteit in zorgverleners waarmee deelnemers hun behandelwensen hebben besproken. De meeste gesprekken zijn gevoerd met de longarts, de verpleegkundig specialist en de huisarts. Ruim de helft hiervan (60%, 6 van de 10) weet echter niet wanneer zij dit gesprek gevoerd hebben.

De gesprekken die gevoerd zijn, waren over het algemeen op eigen initiatief (23%) of op initiatief van de longarts (31%) of verpleegkundig specialist (23%). Geen van de respondenten heeft aangegeven dat het gesprek op initiatief van de huisarts of longverpleegkundige in het ziekenhuis was. De gesprekken zijn positief ervaren. Respondenten zijn gaan nadenken over het levenseinde. Eén respondent ervaarde het gesprek als schokkend, en één respondent heeft het gesprek niet ervaren als een gesprek maar slechts als het vastleggen van de wensen rondom beademing en reanimatie. Bij de gesprekken was de partner/mantelzorger aanwezig en zo niet, dan was de partner/mantelzorger niet aanwezig omdat dit niet als nodig werd ervaren door de patiënt.

Hoe heeft u dit gesprek ervaren?

positief

goed

constructief

goed

schokkend

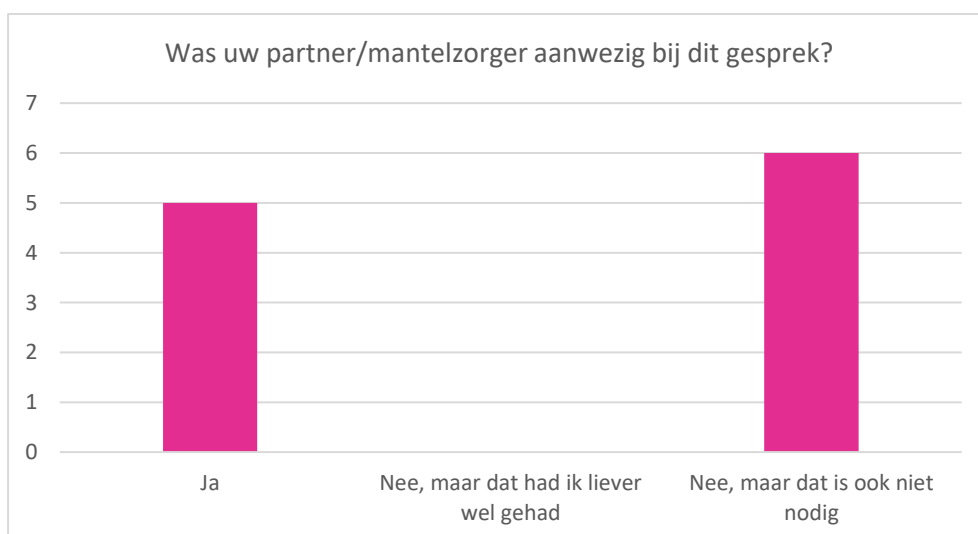
positief, niet benauwend. Ik zie er helemaal niet tegen op

zeer goed!

heel gewoon (ben gaan nadenken over het levenseinde nav ziekte van mijn vader (ook COPD) en zo wil ik het niet!

prettig

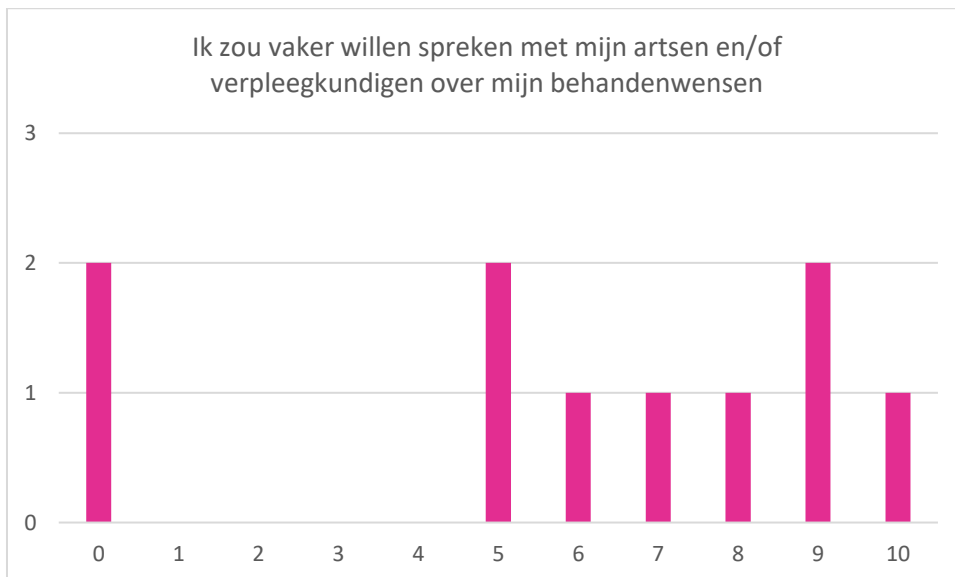
goed, het was wel heel kort alleen of ik beademd of gereanimeerd wil worden en daarvoor heb ik getekend. Dus eigenlijk geen gesprek

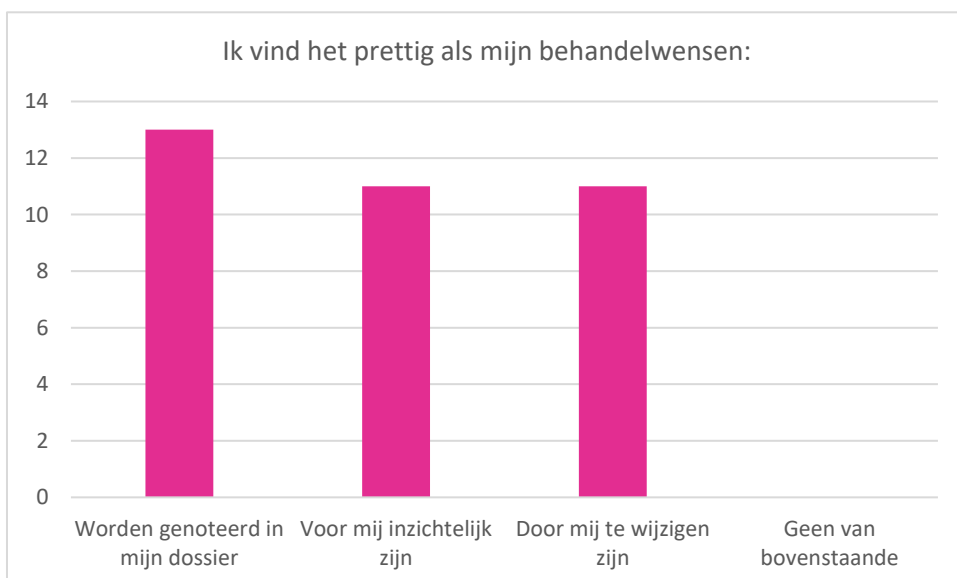
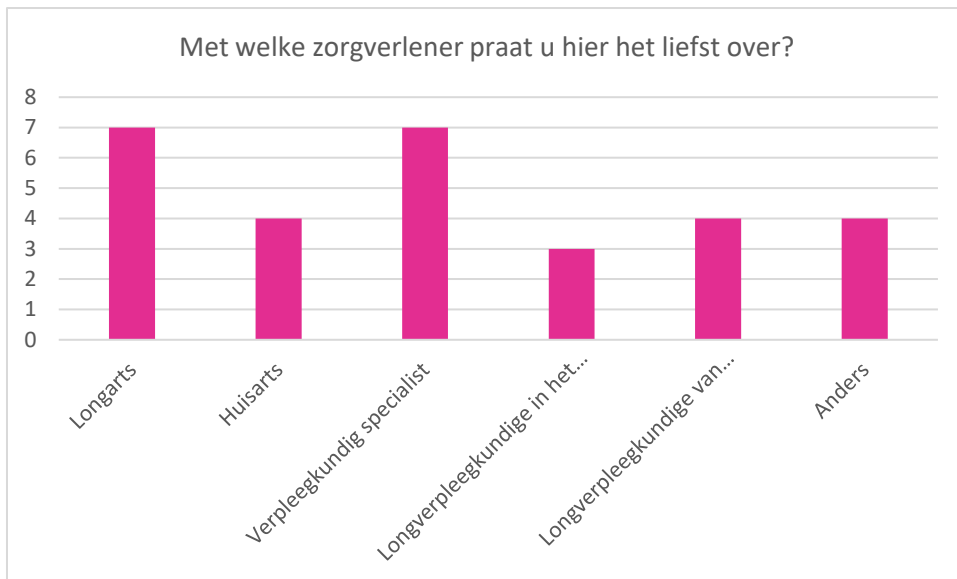

73% (8 van de 11) van de respondenten heeft het gevoel dat hun arts en/of verpleegkundige voldoende op de hoogte is van zijn of haar behandelwensen (7,9 op een schaal van 0-10).

Meer dan de helft van de respondenten zou vaker met hun artsen of verpleegkundigen willen spreken over hun behandelwensen. De voorkeur voor de zorgverleners met wie ze dit zouden willen loopt uiteen, evenals het moment waarop ze dit willen.

Alle respondenten geven aan dat zij het prettig vinden als de behandelwensen worden genoteerd in hun dossier, inzichtelijk zijn en door henzelf te wijzigen zijn.

Relevante samenwerkingspartners

Op het gebied van COPD zijn de relevante samenwerkingspartners in kaart gebracht. Hoewel het altijd maatwerk is, hebben de betrokken zorgprofessionals in kaart gebracht wat de meest voorkomende hulpverleners en samenwerkingspartners rondom de COPD patiënt zijn:

- Client zelf
- Mantelzorger/naasten
- Longfonds/lotgenoten
- Huisarts
- POH
- Wijkteam (gemeente)
- Wijkverpleegkundige
- Palliatief verpleegkundige
- Longverpleegkundige thuiszorg
- Geestelijk verzorger
- Bedrijfsarts/Arboarts (wanneer client nog werkt)
- Longarts
- Fysiotherapeut
- Ergotherapeut
- Diëtist
- Logopedist
- Psycholoog
- Medisch maatschappelijk werk
- Verpleegkundig specialist ziekenhuis
- Verpleegkundig specialist PZ thuis
- Verpleegkundig specialist PZ ziekenhuis
- Ambulancedienst
- Keuringsarts (bv voor aanvraag hulpmiddel)
- Gespecialiseerd ziekenhuis longaandoeningen

Nawoord

Dit regiobeeld is een product van Proscop in opdracht van Rijnstate Ziekenhuis, STMG, Santé Partners, Onze Huisartsen en Menzis en mogelijk gemaakt door ZonMW i.h.k.v. De Juiste Zorg op de Juiste Plek. Het regiobeeld geeft een indruk van de ontwikkelingen in de regio Arnhem omtrent de ziektebeelden COPD, Parkinson, hartfalen en dementie. De grijze druk neemt toe en ook het aantal diagnoses voor COPD, hartfalen, dementie en Parkinson neemt tussen nu en 2040 naar schatting met 20 tot 60% toe. Dit regiobeeld toont daarnaast nog diverse andere ontwikkelingen. De uitkomsten van dit regiobeeld kunnen gebruikt worden om in gesprek te gaan over deze toekomstige ontwikkeling en daarop een gezamenlijke visie te vormen in de regio.

Colofon

Opdrachtgever

Saxenburgh Groep

Bestuurlijk verantwoordelijke: W. van der Kam: vzrvb@sxb.nl

Jan Weitkamplaan 4a, 7772 SE Hardenberg, tel: 0523 276 000

Opdrachtnemer

Proscoop Extra B.V.

Bestuurlijk verantwoordelijke: A.J. Jongejan: arie.jongejan@proscop.nl

Contactpersoon: Alina Fazal (adviseur): alina.fazal@proscop.nl

Dokter Klinkertweg 16, 8025 BS Zwolle, tel. (055) 505 86 10

Auteurs

Kim Boerakker en Alina Fazal

Email: kim.boerakker@proscop.nl; alina.fazal@proscop.nl

Proscoop

De gezondheidszorg staat onder druk door de toenemende complexiteit van de zorgvraag, de stijgende zorgkosten en de toenemende personele krapte. Proscoop is een regionale adviesorganisatie in Noordoost- Nederland die organisaties in zorg en welzijn adviseert en ondersteunt zodat zij met elkaar de zorg toekomstbestendig kunnen organiseren in hun regio. Onze adviseurs denken graag met u mee over het organiseren van waardegedreven zorg en het bereiken van Triple Aim doelstellingen voor uw populatie of regio.

Kijk voor meer informatie op onze website www.proscop.nl

Dit is een publicatie van Proscoop.

Citeren uit dit rapport is toegestaan met bronvermelding.

Uitgave, 11-6-2021

ProScoop